

Bajke i usmena kazivanja u očuvanju kulturnog identiteta Ogulina

Matešić, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:899673>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Valentina Matešić

**Bajke i usmena kazivanja u očuvanju kulturnog
identiteta Ogulina**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kroatistiku

Valentina Matešić

Matični broj: 0009067585

Bajke i usmena kazivanja u očuvanju kulturnog identiteta Ogulina

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: Prof. dr. sc. Estela Banov

Rijeka, 15. rujna 2018.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Bajke i usmena kazivanja u očuvanju kulturnog identiteta Ogulina* izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Estele Banov.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Valentina Matešić

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Folklorizam	3
2.1. Festivali.....	5
2.2. Festivalizacija	7
3. Nematerijalna kulturna baština	8
4. Ivana Brlić Mažuranić.....	14
5. Ogulin, zavičaj bajke.....	17
5. 1. Ogulinski festival bajke	19
5.1.1. Scene ogulinskog festivala bajke.....	24
5.1.2. Ruta bajke	26
5.1.3. Ilustracije vezane uz projekt <i>Ogulin, zavičaj bajke</i>	29
5.1.4. Ogulinski festival bajke 2018.	31
5.2. Ivanina kuća bajke	39
5.2.1. Izložba u Kući bajke	40
5.2.2. Kreativne edukativne radionice Ivanine kuće bajke.....	41
6. Terensko istraživanje o valorizaciji nematerijalne baštine Ogulina.....	43
6.1. Intervju.....	43
7. Zaključak.....	45
8. Sažetak	47
7. Popis literature	48
8. Prilozi	52
9. Intervju sa Sabinom Gvozdić Sabljak.....	53

1. Uvod

Potaknuta pričama Ivane Brlić-Mažuranić koje sam slušala od osnovne škole, gradom Ogulinom u kojem sam odrasla, djelima Ivane Brlić-Mažuranić, školom koja je uvijek njegovala sjećanje na Ivanu Brlić-Mažuranić i nosi njezino ime u diplomskom radu odlučila sam se baviti suvremenim kulturnim aktivnostima koje čuvaju sjećanje na stvaralaštvo Ivane Brlić Mažuranić. Istražila sam projekt *Ogulin, zavičaj bajke* unutar kojeg je nastala *Ivanina kuća bajke i Ogulinski festival bajke*.

Na samom početku rada dat ću kratki pregled istraživanja fenomena folklorizma, festivala te nematerijalne kulturne baštine, reći ću ukratko nešto o Ivani Brlić-Mažuranić, a onda ću se opisati ideju nastanka Ogulinskog festivala bajke i Ivanine kuće bajke, kada su te ideje nastale i koji je bio povod za njihov nastanak. Nakon toga ću reći nešto o izložbi unutar Kuće bajke te o kreativnim edukativnim radionicama koje se svakodnevno održavaju, a zatim ću dati pregled rute bajke i scena Festivala bajke. Na kraju ću nešto reći o ilustracijama vezanim uz projekt *Ogulin, zavičaj bajke*. Istraživanje je obogaćeno intervjuiranjem Sabine Gvozdić Sabljak koja se bavi pripovijedanjem osobnih i narodnih priča i bajki i koja surađuje s *Ivaninom kućom bajke* te ću tako dati pregled modernog načina pripovijedanja.

Svrha ovog rada bila je prikazati kako se kulturni sadržaji transformiraju i prilagođavaju novijem, modernijem vremenu i kako na taj način dolazi do podizanja vrijednosti nematerijalne kulturne baštine. U radu se povezuje identitet i nematerijalna kulturna baština kao jedno od temeljnih uporišta zajednice. Kako je

usmena tradicija neodvojiva od običaja, istraživanje je temeljeno na znanstvenim spoznajama iz područja nematerijalne kulturne baštine.

Intervjuiranje gospođe Sabine i njezino pripovijedanje je u uskoj vezi s poznatom hrvatskom pripovjedačicom bajki, Jasnom Held. Kod njih se povezuju usmena i pisana tradicija, običaji i nematerijalna kulturna baština.

U ovome diplomskom radu zahvalila bih se svojoj profesorici i mentorici prof. dr. sc. Esteli Banov koja me kroz sve obvezne i izborne kolegiju podržavala u mom radu i istraživanju te kazivačicama Sabini Gvozdić Sabljak, Ankici Puškarić te Aleksandri Puškarić. Zahvaljujem svima onima koji su me svih ovih pet godina pratili i podržavali na mom putu studiranja i ohrabivali me da nastavim dalje i budem uporna.

Najveće hvala mojoj mami kojoj posvećujem ovaj rad jer me uvijek u svemu podržavala, slušala, bodrila i poticala da ne odustanem.

2. Folklorizam

Još za vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda počelo se govoriti o pojmu folklorizma. Ilirci su u svoj gradski život počeli unositi oblike primijenjenog folklorizma, bliske onome što se zove folklorizam. Tada se javlja i *Horvatsko i Slavonsko kolo* koje je bilo stilizirano za potrebe plesne dvorane, a koje je uglazbio Vatroslav Lisinski, o čemu Vukotinović govori u jednom svom članku. Vukotinović zamjera priređivačima zabave to što su zabavu nazvali narodnom. On kaže da je narodna zabava nešto drugo. Pavao Štoos, jedan od osnivača te narodne zabave, suprotstavio se Vukotinoviću govoreći da je zabava narodna jer su u njoj vladali običaj, nošnja i jezik naroda (Bošković-Stulli, 1983: 212 - 213).

U vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda govori se o patriotski orijentiranom folklorizmu koji je uvodio narodne pjesme i narodna kola u salone, te je usvojio seljačku nošnju kao svoju građansku odjeću. I narodne pjesme, narodna kola i seljačku nošnju su smatrali narodnim – to je izraz koji je proizašao iz ondašnjih društveno-političkih poimanja narodnosti. Patriotski orijentiran folklorizam bio je drukčiji od modernih oblika folklorizma koji su gotovo neodvojivi od komercijalnog udjela i on sada pripada povijesti (Bošković-Stulli, 1983: 216 – 217).

Hans Moser naglašava kako je u folklorizmu u prošlosti naglašen moment ljubavi za igru i uzajamnu radost što je pobuđuje prikazivanje narodnoga, dok kritizira folklorizam naših dana zato što je on primarno komercijalan i čvrsto ugrađen u dvije grane koje se zovu industrija turizma i industrija zabave (Bošković-Stulli, 1983: 222 – 223).

Danas postoje dvije perspektive folklorizma: unutrašnja i vanjska. Unutrašnja perspektiva odgovara potrebama ljudi: želji za upoznavanjem drugih krajeva i naroda, nostalgiji za izgubljenom zavičajnom tradicijom i sl., dok vanjska može biti politički-propagandna ili turističko-komercijalna. Te dvije perspektive,

unutrašnja i vanjska međusobno su suprotne: jedna se temelji i izrasta na drugoj. Iako dolaze u međusobne sukobe, jedna bez druge ne mogu postojati. One se ukrštavaju.

U najbolje organizirane manifestacije folklorizma ulaze scenska izvođenja narodnih pjesama i plesova (Bošković-Stulli, 1983: 228 – 229).

2.1. Festivali

U rječnicima postoji mnogo definicija festivala, od onih širokih do užih definicija. U Rječniku hrvatskoga jezika spominju se dva značenja: 1. *priredba posvećena važnom događaju, kojom se što slavi uz određene ceremonije; svetkovina, svečanost, festum*; 2. *periodična velika kulturna priredba, smotra umjetnosti* (Kelemen, Škrbić Alempijević 2012: 27).

Festivali su javna događanja, vremenski i prostorno ograničeni odjeljci društvenoga života koji imaju određenu temu i određenu svrhu koju u njih upisuju različiti pojedinci i skupine. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 10).

Ljudi traže brojne načine kako bi se predstavili, izrazili svoje ideje, pokazali svoja dostignuća u područjima kojima se bave i koja su im poznata, traže načine kako bi proslavili važne događaje, ispunili svoje slobodno vrijeme, družili se, povezivali se sa sebi sličnima, učvrstili postojeće odnose i sl. Pod pojmom festivala podrazumijevaju se brojna raznovrsna događanja lokalnog, regionalnog, nacionalnog i međunarodnog karaktera, različitog trajanja, različitih tema, vremena nastanka, događanja koja se odvijaju na raznim mjestima, obuhvaćajući sva područja ljudske djelatnosti te omogućujući ostvarivanje mnogostrukih ciljeva, od zajednice unutar koje se ti festivali održavaju do onih koji u tu zajednicu dolaze izvana. Možemo reći da su festivali zapravo mjesta stvaranja i kreiranja kulture te mjesta izvedbe raznih programa (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 10 - 11).

Festivale zapravo vidimo kao grupe raznolikih praksi i glasova, međusobnih interakcija i naracija, kao važnu kulturnu pojavu. Festival je i proces koji rezultira proizvodnjom novih kulturnih pojava (Kelemen, Škrbić Alempijević 2012: 12).

Svaki festival ima različite ciljeve. Neki od njih su da: obogaćuju umjetnički program, razvijaju publiku s ciljem povećanja i raznolikosti, potiču razvoj turizma, povećavaju lokalne mogućnosti zapošljavanja, promiču imidž grada i sl. (Kelemen, Škrbić Alempijević 2012: 43 - 46). Festivale čine svi oni koji se u njih uključuju.

Tako u festivalima sudjeluju: organizatori, izvođači i publika. Festival je medij kojim se šalje određena poruka. Organizatorima je festival najčešće sredstvo slavljenja, sredstvo obraćanja ili sredstvo otpora.

Svaki festival ima svoju politiku. Ona je čitljiva u službenom programu, u zamišljenim putovima kojima bi festival prema željama organizatora trebao ići, u medijskim porukama koje oni odašilju, u promidžbenim materijalima, službenim opisima festivala, u nastojanju da se na festival privuku sponzori te u njihovoj vidljivosti; u prepuštanju ceremonije otvorenja ili zatvaranja festivala istaknutim pojedincima s jasno artikuliranim porukama i sl. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 11 - 14).

U literaturi se spominju dva uporišta festivala: oni su s jedne strane mjesto izricanja priča važnih za zajednicu, dok su s druge strane festivali mjesta u kojem se isprepleću turističke rute. Oni sve više obilježavaju suvremeno turističko iskustvo pa se zbog te njihove uloge govori i o festivalskom turizmu. Ta su dva početna stajališta najvažnija pri razmatranju procesa festivalizacije (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 51).

2.2. Festivalizacija

Festivalizacija je s jedne strane povećanje broja festivala kao kulturnih praksi i to u razdoblju od sedamdesetih godina 20. stoljeća dok je s druge strane festivalizacija definirana kao proces stvaranja festivala, tj. izlučivanja pojedinih elemenata i njihova prikazivanja u festivalskom okviru. Festivalizacija u tom smislu označava sceničnost, selekciju kulturnih elemenata i stavljanje u kontekst festivala. Ta dva aspekta festivalizacije – povećanje broja festivala i proces stvaranja festivala, usko su isprepleteni (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 51).

Pri organizaciji i stvaranju određenog festivala naglasak nije samo na organizatorima, već na svim pojedincima, ustanovama, društvenim skupinama i svima onima koji se uključuju u njegovo pokretanje.

Riječima Barbare Kirshenblatt-Gimblett, „festivalizirati kulturu“ znači svaki dan učiniti praznikom. U temelju je takva definiranja festivalizacije težnja sudionika da im svakodnevno življenje bude više nalik na festival i na dokolicu, da onaj svakodnevni grad bude sličniji festivalskom, onomu „gradu kakav bi trebao biti“ (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 52).

Neka istraživanja su pokazala da danas postoji trideset tisuća festivala u Europi, dok istraživanje koje se provelo 2007. godine kaže kako je u posljednjem desetljeću samo u Hrvatskoj broj festivala udvostručen (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 63).

Tako su autorice s jedne strane festivalizaciju odredile kao povećanje broja festivala od sedamdesetih godina 20. stoljeća, dok s druge strane autorice festivalizaciju promatraju kao proces stvaranja jednoga konkretnog festivala (Kelemen, Škrbić Alempijević 2012: 63).

3. Nematerijalna kulturna baština

Godine 2003. prihvaćena je *Konvencija o zaštiti nematerijalne baštine*, a Republika Hrvatska ju je prihvatila i potvrdila 2005. godine i to radi unapređivanja aktivnosti u zaštiti i očuvanju. U tom dokumentu nematerijalna kulturna baština definirana je kao *prakse, reprezentacije, izričaji, znanja, vještine koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima, pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine. Zajednice neprestano iznova stvaraju svoju baštinu, koja im daje osjećaj identiteta i kontinuiteta* (Ceribašić, 2013: 295).

Usmena i nematerijalna kulturna baština međunarodno je prepoznata kao bitna odrednica očuvanja kulturnog identiteta. Očuvanjem nematerijalne kulturne baštine razvija se i promiče ljudska kreativnost i kulturna raznolikost. Nematerijalna kulturna baština promiče toleranciju i prožimanje kultura te ima bitnu ulogu u području nacionalnoga i međunarodnog razvoja.

Nematerijalna kulturna baština se prenosi iz generacije u generaciju. Obnavlja ju društvo i zajednica i to u skladu sa zadanim uvjetima povijesnoga, socijalnoga i kulturološkoga razvoja. Danas su, u ovom globaliziranom svijetu, mnogi oblici kulturne baštine u opasnosti od zaborava; ugroženi su industrijalizacijom, standardizacijom, turizmom, migracijama, ruralnim egzodusom, i uništenjem okolina (Carek, 2006: 69).

Nematerijalna baština po svojoj definiciji obuhvaća: običaje, vjerovanja, znanja, vještine i pojavnosti duhovnog stvaralaštva koje se prenose predajom, a društva, grupe ili pojedinci prepoznaju ih kao svoju baštinu (Carek, 2006: 69).

U nematerijalnu kulturnu baštinu ubrajamo: jezik, dijalekte, govore i toponimiku, te sve vrste usmene književnosti; folklorno stvaralaštvo na području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, mitologije i dr.; tradicijska umijeća i obrte; kulturološke prostore na kojima se sreću tradicionalne pučke vrijednosti – mjesta gdje se pričaju priče, održavaju sajmovi i svetkovine ili se učestalo

prakticiraju narodni običaji – u dnevnim ritualima, godišnjim procesijama, itd. Značaj nematerijalne kulturne baštine potvrdio je i UNESCO, potaknuvši lokalne zajednice, nevladine organizacije i vladu da zaštite i promiču te oblike baštine (Carek, 2006: 69).

Ciljevi zakona o zaštiti i očuvanju nematerijalne kulturne baštine su: prepoznati i istaknuti vrijednost nematerijalne kulturne baštine, očuvati je i oživotvoriti, vrednovati i zabilježiti nematerijalnu i usmenu baštinu svijeta, potaknuti zemlje da izrade nacionalne registre nematerijalne baštine te provedu i usvoje legalne i administrativne mjere za njezinu zaštitu, promicati sudjelovanje lokalnih tradicionalnih umjetnika i nositelja tradicije u identificiranju i oživotvorenju nematerijalne kulturne baštine (Carek, 2006: 70).

U nematerijalnu kulturnu baštinu ubrajamo sve što su pojedine kulturne zajednice stvorile i utemeljile na tradiciji. Nju izražava i najčešće usmenim pute prenosi pojedinac, skupina ili zajednica. Oblici nematerijalne kulturne baštine su: jezik, glazba, igre, književnost, ples, običaji, mitovi, rituali. Vukušić kaže da tradicija ne pripada samo prošlosti, već je ona vezana i za sadašnjost te se prilagođava društvu. Tradicija nije nešto što je nepromjenjivo, već se ona prilagođava žive li ju članovi aktivno. Da bi se održao međugeneracijski kontinuitet, potrebna je aktualizacija koja oživljava; uspostavljeni se identitet temelji na sjećanju pa pamćenje zajednice postaje od odlučujuće važnosti (Vukušić, 2005: 94 – 95).

UNESCO tvrdi da su zajednice te koje imaju ključnu i odlučujuću ulogu u definiranju svoje baštine, u odabiranju tih događaja iz prošlosti i produciranju vlastitog kanona. Možemo reći da zajednice ne samo da stvaraju svoju tradiciju nego su i same stvorene uporabom tih tradicija, tj. izvedbama (Ceribašić, 2013: 306).

Hrvatska je bila sedamnaesta zemlja koja je u srpnju 2005. godine ratificirala *Konvenciju o očuvanju nematerijalne kulturne baštine*. Međunarodna zajednica je izrazila brigu da brzo reagira na prijetnje prema toj izraženoj osjetljivoj baštini. To se može protumačiti i kao novi oblik romantičarskog poziva za očuvanjem tradicije, poput onoga s kraja devetnaestog stoljeća, uz veliki strah za izumiranjem kulture i njezinih vrijednosti, a sve to zbog industrijalizacije i urbanizacije. Danas su te prijetnje vidljive u negativnom utjecaju globalizacije. Autor kaže da danas nematerijalnom kulturnom baštinom upravlja kapital (Zebec, 2013: 313).

U konvenciju o očuvanju nematerijalne kulturne baštine upisana su ona kulturna dobra koja se kontinuirano podupiru iz državnih, županijskih i lokalnih fondova ili su ekonomski održiva (Ceribašić, 2013: 303).

Ključni kriteriji u *Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine* su: koliko je taj oblik nematerijalne kulturne baštine dugo ukorijenjen u zajednici, koja je njegova uloga u ostvarivanju identiteta te zajednice te ima li taj oblik nematerijalne baštine mogućnost zbližavanja različitih zajednica (Vukušić, 2005: 95).

Prostor ima važnu ulogu u formiranju lokalnog, ali i nacionalnog identiteta. Identitet pripada onim semantičkim pojmovima koji nemaju jednoznačnu definiciju. Danas se postavlja pitanje koliko je prostor, u vrijeme globalizacije, (ne)bitan za identitet suvremenog čovjeka (Batinić, 2012: 462).

Riječ identitet izvodi se iz latinske riječi identitas i označuje „istost“, a izražava „kvalitetu identičnoga.“ Identitet može imati pojedinac pa govorimo o individualnom identitetu. Identitet se može odnositi i na zajednicu, na socijalnu grupu ili globalno društvo pa možemo govoriti o kolektivnom identitetu. Zajednicu čini kolektiv koji generira određene vrijednosti, poredak i kulturu pa možemo govoriti i o kulturnom identitetu. Kulturni identitet izražava jedinstvenost i

autentičnost neke kulture, odnosno pripadnost pojedinca ili društvene skupine toj kulturi. Zasniva se na elementima tradicije, običaja. Pojedinac svojim djelovanjem i doprinosom u očuvanju narodnih običaja potvrđuje svoju pripadnost kolektivu, a čuvanjem tradicije, običaja, usmenih predaja, kulturnim djelovanjem, čuvamo kulturni identitet (Jurčević, 2004: 328 - 329).

Ako se kulturni identitet zasniva na elementima tradicije i običaja te ako je on utemeljen u priči, postavlja se pitanje: koje su to ogulinske utemeljujuće priče po kojima je Ogulin i njegova okolica prepoznatljiva? Ako se osvrnemo na ogulinsku prošlost, to bi mogao biti povijesni događaj koji se dogodio 1493. godine, kada je turska vojska pod zapovjednikom Jakub-Hadum pašom opustošila župu Modruš. Od davnih vremena se povijesno i kulturno naslijeđe temelji na legendama i predajama koje se prenose s generacije na generaciju. Na temelju tradicionalne kulturne baštine i prirodnog okruženja oblikuje se predodžba i identitet ogulinskog kraja (Batinić, 2012: 463).

Mitovi i legende se prenose s generacije na generaciju i time su dio nematerijalne baštine grada Ogulina i njegove okolice, kojeg je osnovao knez Bernardin Frankopan 1500. godine. Zahvaljujući prirodnim fenomenima te prirodnim ljepotama ogulinskog kraja, poput rijeke Dobre i planine Klek, neke priče su do danas sačuvane samo u usmenoj predaji, a neke su dijelom književnih djela. Kao primjer može se navesti jedna od najpoznatijih ogulinskih legendi iz 16. stoljeća o djevojci Zulejki ili Đuli:

Šesnaestogodišnja kneginjica Zulejka, kći Ivana kneza Gušića, kapetana i zapovjednika ogulinske tvrđave, obećana je za suprugu starijem plemiću – kapetanu Ivanu Jakobu barunu Pranku. No, prije velike bitke s Turcima, u Ogulin stiže mladi krajiški kapetan Milan Juraić, čiji je zadatak bio obrana frankopanske utvrde u Tounju. Ugledavši ga, Zulejka se zaljubila na prvi pogled. Nažalost, mladi je kapetan poginuo u bitci, a nesretna se Zulejka bacila u duboki ponor rijeke

Dobre u središtu grada, koji narod otada naziva njezinim imenom, a Ogulinci u litici nad ponorom vide profil muškarca i kažu da to Milan gleda za svojom dragom. Također, iz ponora se ponekad čuju orgulje, što se prema predaji tumači time da Đula svira na njima negdje u dubini ponora.

Racionalno objašnjenje tog fenomena jest da jedan od špiljskih kanala rijeke Dobre prolazi točno ispod crkve Svetog Križa pa se tim kanalom prenosi zvuk orgulja (Batinić, 2012: 464 - 465).

O ogulinskom kraju pisali su mnogi u svojim djelima, poput Ljudevita Vukotinovića, Ivana Kukuljevića, Ante Starčevića, Josipa Torbara, Antuna Gustava Matoša i Augusta Šenoa, koji Klek naziva „*kršnim i sijedim starcem*“ (Batinić, 2012: 466).

Prirodna ljepota ogulinskog kraja, prožeta velom narodne predaje, mita i bajke, pružala je nadahnuće za književno stvaralaštvo, posebice Ivani Brlić-Mažuranić koja je rođena u Ogulinu. Ivana je neke ideje i nadahnuća za svoja djela crpila iz fragmentarno sačuvane slavenske mitologije i iz djela Aleksandra Afanasjeva. Međutim, iz Ivaninih pisama svome sinu Ivanu Brliću vidljivo je da su samo imena likova iz *Priče iz davnine* preuzeta iz slavenske mitologije i to je sva veza koju *Priče iz davnina* imaju s narodnom predajom (Batinić, 2012: 466-468).

Maja Bošković-Stulli kaže da je vrlo teško razdvojiti motive koje je Ivana Brlić-Mažuranić preuzela iz usmene književnosti i mitoloških priča. Iz nekih je prizora u Ivaninim djelima moguće iščitati tragove ogulinske topografije. Tako se Đulin ponor javlja u *Regoču* u obliku prolaza u podzemni svijet koji je, na Kosjenkin prijedlog, udarcima noge načinio vilenjak Regoč, a velika je poplava Zlovode iz iste priče usporediva s nabujalom rijekom Dobrom, koja se i danas zna prelijevati preko vrhova ponora i onda poplavljuje grad. Batinić kaže da su autoričinu maštu rasplamsale ljepote ogulinskog kraja, ali da njezine priče nadilaze okvire lokalnoga, referirajući na općeslavensko (Batinić, 2012: 468 - 469).

Ogulin svoju turističku ponudu temelji na dvije bitne odrednice lokalnog identiteta. Prva odrednica lokalnog identiteta temelji se na narodnom pamćenju i sjećanju očuvanom u predajama i legendama, odnosno usmeno prenošenje priča i legendi. Neke od njih dobro su poznate, a one koje nisu, kroz turističku ponudu su ponovno oživljene. Druga odrednica temelji se na pričama i bajkama Ivane Brlić-Mažuranić koje su nadahnute Ogulinom i njegovim krajem. Tako Ogulin oblikuje vlastiti identitet sjedinjujući elemente geografske, prirodne, povijesne i kulturne, a ponajprije književne baštine i tako postaje prepoznatljiv kao zavičaj bajke (Batinić, 2012: 469).

4. Ivana Brlić Mažuranić

Ivana Brlić- Mažuranić rođena je 17. travnja 1874. godine u Ogulinu. Otac joj je bio državni odvjetnik, povjesničar i pisac Vladimir Mažuranić, a majka Henriette, rođ. Bernath, podrijetlom iz poznate varaždinske trgovačke obitelji. Ivana Brlić-Mažuranić se nakon rođenja seli u Karlovac, a potom u Zagreb. U svoj rodni grad Ogulin koji je na nju ostavio dubok utisak vraća se sa šest godina. Kad se udala za Vatroslava Brlića, odlazi živjeti u Slavonski Brod, gdje piše svoja najvažnija djela (Brlić-Mažuranić, 1997: 291).

Ivana Brlić-Mažuranić je u svojim djelima opisivala Ogulin i ogulinski kraj. O Ogulinu piše i u svojoj *Autobiografiji* koja je napisana 1916. godine, a objavljena je 1930. godine u *Hrvatskoj reviji* br. 5. U *Autobiografiji* Ivana Brlić-Mažuranić piše:

Iz Ogulina potječu prvi jaki utisci kojih se sjećam. Već za prvog od ovih boravaka sjećam se osobite uzbuđenosti koju je u meni proizvela neobičnost okolice i tamošnjih narodnih nošnji. Čudnovati i napadni oblici Kleka i romantičnost Dobre pružali su mojoj mašti toliko hrane da sam daleko u noć prevračala u mislima najčudnovatije slike i fantastične mogućnosti: što li se odigrava u dubokoj noći oko Kleka. Čudnovatim načinom pretpostavljala je moja mašta ne navrh Kleka, već u nutrini njegovoj silne, burne i neprestane prizore, odigrane fantastičnim, većinom herojskim, sad povijesnim, sad biblijskim bićima, sve u nekoj vezi, a sve s nekim maglenim rodoljubnim ciljem. Štoviše, ove slike, koje su mi se prikazivale, nisam držala za tvorevinu mašte, već za neko otkrivanje koje mi je iz daljine davalo istiniti nutarnji život Kleka (Brlić-Mažuranić, 1997: 291).

Iz kasnijih pisama svome sinu Ivi za vrijeme boravka u Slavonskome Brodu i Zagrebu, vidljiva je Ivanina inspiracija Ogulinom:

Dragi Ivo! Baš mi je drago da ste vidjeli onaj zbilja zanimljivi ogulinski kraj. Moja proljetna nostalgija za ljepotama dalekog i raznolikog bijelog svijeta čini da mi dolaze tako živo pred oči i pred dušu svi viđeni i ljubljene krajevi! Kad vidim onaj Klek – koliko žudim da zaista budem tamo i da osjetim onaj reski zrak, pun snage i da čujem šum Đule – Zahman! (Lovrenčić, 2007: 301).

Prije nego se udala, Ivana je kriomice objavila jednu svoju pjesmu pod djedovim imenom. Tako je njezino djelo bilo objavljeno, a ona je tu svoju tajnu ponijela u grob. Učinila je to tako da je noću krišom uzela komad požutjelog papira iz sanduka u kojem su se nalazila djedova pisma i njegova djela te je prepisala svoju najdražu pjesmu na taj papir i vratila ga je u sanduk (Lovrenčić, 2007: 71).

Ivana Brlić-Mažuranić se na svoj osamnaesti rođendan udala za Vatroslava Brlića, odvjetnika u Brodu na Savi, poslije narodnog zastupnika u hrvatskom saboru. Dva dana nakon vjenčanja Ivana se seli u Slavonski Brod, u stari dom obitelji Brlić gdje su članovi te obitelji gajili veliki interes za umjetnost i književnost. U Slavonskom Brodu Ivana je provela četrdeset četiri godine svojega života, točnije, od osamnaeste do šezdeset druge godine (Lovrenčić, 2007: 246).

Ivana ne spominje pisanje u prvih nekoliko godina svog braka. Kao da je preko noći zaboravila svoje mladenačke književne sanjarije. Ivana za pisanje kaže:

Ipak je prvih 10 godina mojega braka bilo tako obuzeto obiteljskim i materinskim brigama, te dužnostima društvenim i javnim, koje sam uz mojeg supruga morala dijeliti, da sam tijekom toga doba sve moje literarne sanjarije napustila, po mom tadašnjem uvjerenju konačno, a kako se vidi i prije negoli je što od njih ostvareno bilo. (Lovrenčić, 2007: 246)

Nekoliko godina poslije udaje Ivana je odlučila napisati svoju prvu knjigu:

Kad je počela dorastati četica moje djece i kad se u njih pojavila želja za čitanjem, učinilo mi se u jedanput da sam našla točku gdje se moja želja za pisanjem izmiruje s mojim shvaćanjem dužnosti.... stvorila se ta izmirba tako

naravno, tako samo po sebi da i ne znam kako je to bilo, te jednog dana sjedoh da napišem prvu moju knjižicu (Barbić, 1991: 5).

Nakon što ih je napisala, Ivana je svoje tekstove na čitanje najprije davala članovima svoje obitelji. Pjesme, ali i priče, slala je ocu. Hlapića su čitali braća i njezina mama. Rukopisi tekstova putovali su od Broda do Zagreba i natrag (Lovrenčić, 2007: 214).

Ivanina kći Nada udala se za Viktora Ružića s kojim je živjela na Sušaku. Kada je Ivana zapala u materijalne teškoće, Viktor je od Ivane otkupio dio njezine knjižnice, kao i neke predmete. Danas se u vili na Pećinama čuva zbirka Mažuranić-Brlić-Ružić (Lovrenčić, 2007: 167 - 168).

Ivana Brlić-Mažuranić jedna je od naših najpoznatijih spisateljica koja je usko vezana za Ogulin i Slavonski Brod. U nastavnom planu i programu za školu, njezina djela se javljaju već od 1951. godine. Ogulinska osnovna škola nosi njezino ime od 18. travnja 1991. Dan škole u Ogulinu obilježava se 25. travnja svake godine. Također, osnovna škola u Slavonskom Brodu nosi njezino ime od 1930. godine. Brojne škole dobile su ime po našem „hrvatskome Andersenu.“ U Ogulinu su po uzoru na dječju spisateljicu i književnicu utemeljeni *Ogulinski festival bajke* i *Ivanina kuća bajke*, a u Slavonskom Brodu djeluje festival *U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić* koji je posvećen djeci i imenu slavne hrvatske spisateljice koja je najveći dio svog života provela u Slavonskom Brodu te je tamo i napisala *Priče iz davnine* i *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Ti festivali su osnovani s ciljem veličanja i proslave važnosti Ivane Brlić-Mažuranić.

5. Ogulin, zavičaj bajke

Kulturni djelatnici u Ogulinu odlučili su osmisliti način na koji bi prezentirali kulturne vrednote grada Ogulina i tako je nastao projekt *Ogulin – zavičaj bajke*. Razvojni projekt kulturnog turizma *Ogulin – zavičaj bajke* donosi viziju održivog razvoja kulturnog turizma u gradu Ogulinu i strateški je plan razvoja grada.

U brojnim studijima Ogulin je prikazan kao bajkovito odredište koje polazište za prepoznavanje i valorizaciju vlastitog kulturnog i turističkog, pa i tržišnog identiteta i napretka sažima u svojevrsnoj „robnoj marki“ Ogulin, zavičaj bajke. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 62)

Izrada projekta ugovorena je temeljem Sporazuma o dugoročnoj suradnji između *Turističke zajednice Karlovačke županije* i tvrtke *Muze d.o.o.* za savjetovanje i upravljanje projektima u kulturi i turizmu iz Zagreba, s ciljem dugoročnog planiranja i razvoja kulturnog turizma u županiji. Nositelj projekta je *Turistička zajednica grada Ogulina*, a izrada je sufinancirana od strane *Turističke zajednice Karlovačke županije i Grada Ogulina* (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 63).

Projekt „Ogulin, zavičaj bajke“ započeo je 2006. godine. *Ogulinski festival bajke* je uz *Ivaninu kuću bajke*, koja je jedinstveni centar za posjetitelje bajkovite baštine Hrvatske i svijeta, zamišljen kao stup razvoja jedne posebne destinacije kulturnog turizma u kontinentalnom dijelu naše zemlje.

Pokretač cijelog projekta proizašao je iz činjenice da se upravo u Ogulinu rodila najznačajnija hrvatska spisateljica bajki Ivana Brlić-Mažuranić i da su njezine *Priče iz davnine* duboko prožete Ogulinom, posebno njegovom nematerijalnom baštinom legendi i pripovijedaka, ali i prirodnom ljepotom ogulinskoga kraja.

S druge strane, bajka je univerzalna književna vrsta koja se nalazi u kolektivnoj memoriji svih ljudskih zajednica svijeta. Ona je pružila veliki potencijal za kreativno djelovanje i komuniciranje ovdašnjoj lokalnoj zajednici sa svim njezinim gostima i tako otvorila put i poticaj za interkulturalnu razmjenu.

Možemo reći da je osnovna tematika projekta *Ogulin, zavičaj bajke* slaviti djelo Ivane Brlić-Mažuranić, a ideja je inspirirati djecu i odrasle bajkom te pobuditi ljubav za čitanjem, znanjem, maštanjem i stvaranjem. Šireći znanje o bajci koja je široko rasprostranjena književna vrsta, potičemo interkulturalnu razmjenu i osnažujemo kulturni i turistički prosperitet Ogulina, služeći aktivno razvoju svoga grada i doprinoseći kvaliteti života svih građana Ogulina i okolice. Prva zadaća tog projekta bila je upravo pokretanje prvog OGFB-a u lipnju 2006. godine. I tako je ideja o festivalu počela poprimati stvaran, pojavni oblik.

5. 1. Ogulinski festival bajke

Brojne bajke najprevođenije hrvatske spisateljice za djecu bile su poticaj za pokretanje *Ogulinskog festivala bajke*. Ljepota prirode ogulinskog kraja, jedinstveni kulturni potencijal Ivaninih *Priča* protkanih legendama iz staroslavenskih vrela te narodna usmena tradicija idealna je osnova za poticanje kulturnoga stvaralaštva i kulturne suradnje. *Ogulinskim festivalom bajke* želi se potaknuti kreativni rad, ponajprije kazalište. Festival je htio i djeci i omladini omogućiti rad na projektima. On inicira i podržava kreativne umjetničke projekte te organizira susrete umjetnika i stručnjaka. *Ogulinski festival bajke* obuhvaća kazalište, edukativne radionice, crtani film, ples i glazbu. Također, ugošćuje brojne umjetnike i umjetničke organizacije raznih područja bavljenja osnažujući lokalnu i kulturnu produkciju te interkulturalnu suradnju. Cilj *Ogulinskog festivala bajke* jest vrednovanje nacionalne baštine i stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić na kreativan i inventivan način, koji uključuje povezivanje ogulinskoga projekta sa sličnim i srodnim projektima u cijeloj Hrvatskoj (www.ogfb.hr).

Ogulinski festival bajke ne temelji se na autentičnom prikazu, već je za njega karakteristično uranjanje u fantastičan svijet temeljen na stvaralaštvu odabranih povijesnih ličnosti. To je festival koji traje više dana, i to od tri do deset dana, ovisno o organizacijskim mogućnostima. Kada je *Festival* organiziran prvi put, 2006. godine, tada je trajao devet dana, i to od 9. do 18. lipnja. 2008. godine Festival je trajao deset dana, a godinu dana poslije, 2009. godine *Festival* je trajao samo pet dana. Zadnjih godina traje samo tri dana i obuhvaća prvi vikend u šestom mjesecu (petak, subota i nedjelja).

Ogulinski festival bajke je projekt koji je potaknut radom i stvaralaštvom poznate hrvatske spisateljice za djecu Ivane Brlić-Mažuranić, koja je rođena u Ogulinu i ostavila dubok utisak na sve čitatelje svojih djela. Kako je poznato, rodni grad Ogulin poslužio je Ivani kao inspiracija u mnogim njezinim djelima. Festival

svake godine nudi bogat i raznolik program koji traje cijeli dan, a kojim se naglašavaju univerzalne vrijednosti ljudske egzistencije: ljubav prema obitelji, čovjeku, domovini i jeziku, prirodi, umjetnosti i umjetničkom stvaralaštvu.

Slavljenjem bajke te interakcijom izvođača i posjetitelja svima se želi pružiti osjećaj zajedništva, ali i dati poticaj za kreativno sudjelovanje na festivalu, posebice roditeljima i djeci za interakciju s izvođačima, edukatorima i voditeljima radionica.

Iz godine u godinu radi se na tome da program bude još raznovrsniji i bogatiji. Svake godine djeca imaju priliku pogledati neke od najboljih dječjih predstava hrvatske, ali i strane produkcije, animacije i ulični teatar, pripovijedanje, koncerte, kreativne i edukativne radionice, promotivno-prodajni sajam knjiga te rekreativnu biciklijadu ogulinskim krajem, nazvanu *Ciklobajka*, koja se vozi na dvije rute, kraćom i dužom ovisno o želji i fizičkoj spremnosti sudionika. Cilj ovog projekta je, kažu organizatori, osim učiniti umjetnički i kreativni sadržaj dostupan svim sudionicima festivala, potaknuti i kreativnost kod djece te svijest o važnosti književnosti i čitanja, posebice u današnje vrijeme. Organizatorima je bio cilj upoznati mlade naraštaje s važnosti očuvanja nematerijalne kulturne baštine. Svake godine je jedan dio festivala posvećen djeci s posebnim potrebama i djeci s invaliditetom (radostzivota.uniqa.hr).

Festivalu su pridonijeli mnogi izvođači, hrvatska i inozemna kazališna društva, udruge djece s posebnim potrebama. Aktivnosti koje se mogu vidjeti i na kojima se može sudjelovati su: pripovijedanje priča, projekcije filmova, glazbene, plesne i iluzionističke točke, zabavne i edukativne radionice, tematske izložbe i slična događanja zanimljiva djeci (izložba malih životinja), predstavljanje knjiga, predavanja, natjecanja, koncerti, izvedbe ciklobajke (biciklistički obilasci punktova na tematskoj ruti bajke) i prigodna gastronomska ponuda.

Ogulinski festival bajke je prve tri godine umjetnički režirao zagrebački umjetnik, *artista universale* Željko Zorica iz Studija Artless, a onda je organizaciju četvrtog Festivala bajke preuzeo je Mario Kovač, koji je dobro poznat u hrvatskim kazališnim i umjetničkim krugovima, a koji je u Festival unio dodatnu svježinu i zaigranost. Od samih početaka OGFB je zamišljen kao međunarodni festival. Tako su prve razmjene ostvarene s umjetnicima iz susjednih zemalja: Slovenije, BiH i Italije, ali i Kanade i Australije. OGFB se u prvim godinama povezo s *Fiabesque*, festivalom bajke iz Pecciolija u Italiji, a zatim s *Deutsches Zentrum für Märchenkultur MÄRCHENLAND* iz Berlina te je dogovoren i pokrenut susret u *Scottish Storytelling Centre and Network*, škotskom centru za pripovijedanje u Edinburgu radi uključivanja pripovijedanja kao važnog oblika umjetničkog izražavanja u Ogulinski festival, ali i ogulinsku svakodnevicu. Tada je i započela višegodišnja suradnja s Katharinom Ritter i Nathalie Bondoux, pripovjedačicama iz Njemačke i Francuske, te jedinom hrvatskom pripovjedačicom iz Hrvatske Jasnom Held. Upravo je Jasna Held održala u Ogulinu radionicu u izvanfestivalskoj produkciji za lokalne ljude koje je podučila osnovnim vještinama pripovijedanja te oni tijekom cijele godine posjetiteljima Ogulina prenose brojne ovdašnje priče i legende te tako umjetnički i turistički obogaćuju ponudu „Zavičaja bajke“ (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 255).

Kroz godine se mijenjala upravljačka struktura OGFB-a, s ciljem da se kroz taj skladni odnos održi visoka profesionalna i umjetnička razina, ali i potiče sve aktivnija uloga lokalnih aktera u produkciji festivala. Zato je nezaobilazno spomenuti neka imena koja su važna u organizaciji i osnivanju, a to su: Ankica Puškarić, bivša direktorice TZ Grada Ogulina i direktorica OGFB-a; Dragana Lucija Ratković i Karla Bačić-Jelinčić iz tvrtke Muze, producentice i koordinatorice OGFB-a; Aleksandra Kolić-Puškarčić, djelatnica u TZ Grada

Ogulina i izvršna producentica festivala; Miro Turkovića, dobri div iz Ogulina, tehnički direktor festivala i Hrvoje Puškarić, asistent tehničkog direktora.¹

Osim što je producentica i koordinatorica OGFB-a, Dragana Lucija Ratković ujedno je i autorica idejnog koncepta Festivala, koji je osmišljen kao kulturno-turistički proizvod, a cilj mu je da oživotvori taj brend u ogulinskom ambijentu. Opisujući cjelokupan projekt, Dragana kaže da je svjesna da se tom idejom grad može transformirati i da bajkom grad može dobiti novo lice:

Naime, da bi se natjecao u privlačenju posjetitelja i turista, grad Ogulin od mjesta mora postati destinacija, a tek kad postane destinacija, svojom se posebnošću i jedinstvenošću može natjecati s ostalim destinacijama ne samo u Hrvatskoj, već i u mnogo širem europskom kontekstu. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012.)

Posjetitelji i sudionici se u većinu festivalskih događanja mogu uključiti bez plaćanja ulaznice. Samo se za pojedine radionice, poput radionica modnih detalja, vožnje vlakićem središtem grada, oslikavanja lica u make-up šatoru i tretmana u tzv. vještichjem frizeraju plaća naknada. Organizatori kažu da je, bez obzira na to što je većina događanja besplatna, Ogulinski festival bajke itekako djelatna kada se gleda s ekonomskog aspekta. S obzirom na brojnost posjetitelja Ogulinskog festivala bajke, raste i dobit grada te brojne djelatnosti u gradu ostvaruju dobit. Posjetitelji ciljano dolaze u Ogulin zbog Festivala, pa su i terase ugostiteljskih objekata popunjene. Tako je ispunjena svrha Festivala kao čimbenika razvoja kreativne ekonomije u tom području. *Dodatno sredstvo kojim organizatori otvaraju ulaz u festivalski svijet redizajniran u skladu s načinom na koji djeca čitaju bajke Ivane Brlić-Mažuranić i prenose ih u urbani prostor predstavlja „čarobna“ festivalska putovnica. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012.)*

¹ Preuzeto iz petogodišnjeg rezimea OGFB-a.

Na tu putovnicu posjetitelji evidentiraju svoje praćenje različitih radionica, predstava, pripovijedanja i time se ostvaruje popust u pojedinim ugostiteljskim objektima, a djeca mogu dobiti i bezalkoholni koktel. Djeci je to jako zanimljivo pa na Festivalu traže volontere u crvenim kostimima Domaćih i prikupljaju pečate u svojoj putovnici.

Organizatori Ogulinskog festivala bajke su u dogovoru s Hrvatskim željeznicama odlučili uvesti i *Karlek, Vlak dobrih priča*, kako se za festivalskih dana prigodno naziva vlak koji putnike koji žele doći na Festival bajke vozi iz Rijeke i iz Zagreba prema Ogulinu. Njegov subotnji dolazak na ogulinski kolodvor, uglavnom drugog dana festivalskih zbivanja, ima posebno mjesto u programu: zakoračenje posjetitelja, ponajprije djece u pratnji odraslih u zavičaj bajke, popraćeno je mahanjem brojnih kostimiranih izvođača. Obično na željezničku stanicu u Ogulin djecu kao i odrasle dočekaju zamaskirani i preodjeveni volonteri, Domaći, vile i Regoč i ta šarena povorka se, što pješice, što turističkim vlakićem, uz glazbu slijeva prema Frankopanskoj kuli.

Festival kao mjesto sjećanja, a ujedno i kao mjesto inovativnosti i nove kulturne produkcije organizatori namjenjuju određenim ciljanim skupinama, ponajprije djeci predškolskoga i osnovnoškolskoga uzrasta u pratnji roditelja, odgojitelja ili učitelja te stručnoj publici uključenoj u kulturnu produkciju, kako stranim turistima, posjetiteljima iz šire regije, tako i lokalnoj publici. Festivala se zbivanja odvijaju na više scena istodobno tijekom cijeloga dana, od jutra do večernjih sati, kada se uglavnom održavaju koncerti i zabave za nešto starije sudionike.

5.1.1. Scene ogulinskog festivala bajke

Za vrijeme trajanja Festivala, grad Ogulin dobije novo ruho, kao da se tada otkrivaju i izlaze svi likovi iz Ivaninih priča. Festival se odvija na sedam scena raspoređenih u užem centru grada Ogulina. Neke od scena su otvoreni prostori, poput Frankopanskog kaštela, kod crkve Svetog Križa, u Parku izviđača, a neke scene se nalaze u zatvorenim prostorima, poput sportskih dvorana i škola. Ivanine bajke su pojedine prostore i trajnije obilježile – tako je osnovna škola, koja je dobila ime po najpoznatijoj spisateljici Ivani Brlić-Mažuranić, organizirala oslikavanje interijera, hodnika i učionica motivima i likovima vezanim uz *Priče iz davnine*. U festivalske se scene privremeno transformiraju Hotel Frankopan i drugi ugostiteljski objekti koji svoju ponudu prilagođavaju manifestaciji i sudionicima. Tako posjetitelji mogu prigodno kušati neko od bajkovitih jela, poput *Hlapićeva menija*, *Potjehove palente*, a gladnijima se preporučuje *Regočev kotlet*. (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 173).

Za vrijeme Festivala se prostor oko crkve Svetog Križa, tj. Park kralja Tomislava privremeno transformira u scenu *Potjeh*; dvorište Frankopanske kule postaje scenom *Regoč*, Pučko otvoreno učilište dobiva naziv *Neva Nevičica*, Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin pretvara se u *Jagora*, a Školska sportska dvorana IBM dobiva naziv *Kosjenka*.

Organizatori su nastojali ostvariti poveznicu između svojstava određene scene i lika čije ime ona nosi gdje god su to mogli:

Najveća scena kod koje smo mi sad je dobila ime Regoč, logično jer je on najveći od likova, a tu je i dvorac. Tu imamo najveću pozornicu u kojoj možemo primiti petsto gledatelja i tu se vrši otvaranje i zatvaranje Festivala večernje predstave. Potjeh je pored crkve zbog tranzitnosti, jer lik sam kao da luta i proleti

tamo. Tamo je i infopult i većina štandova.“ (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012: 373).

Brojne studije govore da mjesta i krajevi u koje Ivana Brlić-Mažuranić smješta svoje priče nikada nisu postojali kao konkretne fizičke oznake na geografskim kartama te da su krajolici i mjesta koje ona spominje toliko uopćeni da se mogu lokalizirati u brojnim krajevima, a s druge strane su toliko bajkoviti na način da ne postoje nigdje osim u mašti čitatelja i njihove kreatorice. U pismima koje je Ivana Brlić-Mažuranić slala svome sinu Ivanu Brliću vidljivo je da je ona opisima prostora htjela dočarati mističan slavenski krajolik iz neke bezvremene prošlosti, a koji se može smjestiti u gotovo svaki konkretni suvremeni teritorij.

5.1.2. Ruta bajke

Ruta bajke jest tematska interpretacija destinacije te njezinih ključnih atrakcija. Ona obuhvaća prezentaciju destinacija i atrakcija na zabavan i zanimljiv način prilagođen svim posjetiteljima grada Ogulina i okolice, tijekom cijele godine.

Odrednica projekta *Ogulin – zavičaj bajke* jest otkrivanje fiktivnoga u realnom, prošloga u suvremenom, u šetnji gradom, u bajkovitim izvedbama u kojima posjetitelji mogu iskoraknuti iz svakodnevice. U okviru projekta *Ogulin, zavičaj bajke*, po gradu je iscrtan tematski put bajke i to u obliku interpretacijskih ploča koje su izrađene u obliku stiliziranih fantastičnih likova iz svijeta Ivane Brlić-Mažuranić.

Rutama bajke se povezuju objekti koji su usko vezani za spisateljičin život i ime, poput njezine rodne kuće, osnovne škole koja nosi njezino ime, mjesta koje Ivana Brlić-Mažuranić spominje u svojoj *Autobiografiji* kao poticaje i inspiraciju za vlastito stvaralaštvo (rijeka Dobra, planina Klek, Đulin ponor), ali i ostale istaknute prirodne i povijesne osobitosti Ogulina i okolice prepoznate kao kulturno-turistički kapital (Jezero Sabljaci, Park kralja Tomislava sa župnom crkvom, itd.) (Kelemen, Škrbić Alempijević, 2012.)

Ogulinski tematski put bajke cjelogodišnja je atrakcija, koja je namijenjena jednako organiziranim, grupnim kao i individualnim posjetiteljima. Tematski put bajke obuhvaća interpretacijske ploče koje su smještene u blizini najznačajnijih prirodnih i kulturnih znamenitosti, brojne ugostiteljske i druge sadržaje, tiskani materijal s legendama i kartom grada i okolice, info-pult u sklopu Turističke zajednice Ogulina te prezentaciju rute na internetu preko dizajnirane web stranice *zavičaja bajke*. Izrađen je i vizualni identitet točki rute bajke:

LUTONJICA TOPORKO

BAGAN

I. B. MAŽURANIĆ

NEVA NEVIČICA

DOMAĆI

REGOČ

POTJEH

ZMAJ OGNJENI

STRIBOR

KRALJ MORSKI

VILA KOSJENKA

BABA MOKOŠ

Znamenitosti koje obuhvaća ruta bajke su:

1. Prirodna baština:

- Đulin ponor
- Planina Klek
- Jezero Sabljaci
- Šmitovo jezero
- Jasenak, Bjelolasica, Vrelo Jasenak
- Kameni monolit „Visibaba“

2. Prirodna i materijalna kulturna baština:

- Rijeka Dobra i stari mlin
- Vitunjska gradina i rijeka Vitunjčica
- Park kralja Tomislava sa župnom crkvom

3. Materijalna kulturna baština:

- Stari grad Ogulin (Frankopanski kaštel)
- Rodna kuća Ivane Brlić-Mažuranić
- Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić

5.1.3. Ilustracije vezane uz projekt *Ogulin, zavičaj bajke*

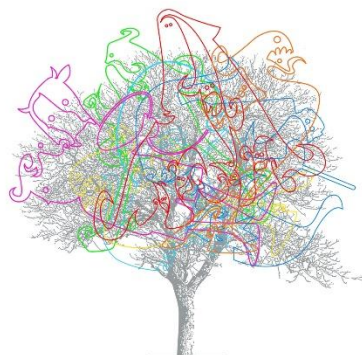
Osnivači i organizatori projekta *Ogulin, zavičaj bajke* osmislili su brojne ilustracije kojima žele dočarati sve ono o čemu je Ivana Brlić-Mažuranić pisala, maštala, sve ono što je nju inspiriralo gledajući Klek, rijeku Dobru i slušajući legende o vješticama i vilama, trudeći se ujedno i rasplamsati bujnu dječju maštu. Kako projekt *Ogulin, zavičaj bajke* objedinjuje i *Ivaninu kuću bajke* te *Ogulinski festival bajke*, tako je za projekt *Ogulin, zavičaj bajke* osmišljena ilustracija koja objedinjuje sve likove iz Ivaninih djela. Kada se u tražilicu upiše ime *Turističke zajednice grada Ogulina*, uz ime se pokazuje i ilustracija po kojoj je ona prepoznatljiva. Ivanina kuća bajke prepoznatljiva je po fotografiji Ivane Brlić-Mažuranić u crvenom plamenu. Za razliku od tih brendova koji se ne mijenjaju, *Ogulinski festival bajke* svake godine ima novu ilustraciju po kojoj je prepoznatljiv, a koja je vezana za likove iz Ivaninih djela. Tako se interpretira nacionalna baština Ivane Brlić-Mažuranić na kreativan i inventivan način, a također se i rasplamsava bujna dječja mašta.²

Prema riječima Aleksandre Kolić-Puškarčić:

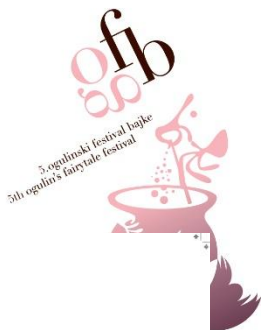
Brand/marka je istodobno vidljivi identitet (ime, znak, logo, zaštitna boja, prepoznatljivi font, slogan) ali i intelektualna vrijednost, osjećaj, asocijacije, očekivanja i zadovoljstvo, koje ćemo osjetiti kad čujemo određeno ime, vidimo zaštitni znak, proizvod, uslugu, događaj ili bilo kakav materijal koji je povezan s tim brandom. Bit brendiranja njegovo je "oživotvorenje" i komuniciranje, odnosno pretvaranje u proizvode, usluge, manifestacije, filmove, suvenire, gastronomsku i turističku ponudu.

² Prema riječima Aleksandre Kolić-Puškarčić

Ilustracije vezane uz projekt *Ogulin, zavičaj bajke*:

Ogulin
zavičaj bajke
the Homeland of Fairy Tales

5.1.4. Ogulinski festival bajke 2018.

U razdoblju od 8. do 10. lipnja ove godine održan je trinaesti Ogulinski festival bajke. Festival se održavao na čak sedam lokacija, odnosno sedam scena u gradu Ogulinu: *Regoč* (Frankopanski kaštel), *Đulin vrt* (Park izviđača), *Neva Nevičica* (Pučko otvoreno učilište), *Stribor* (Park Sreća – Nazorova 5, caffe bar), *Potjeh* (Park kralja Tomislava), *Jagor* (Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin) te *Kosjenka* (Školska sportska dvorana kod Osnovne škole Ivane Brlić-Mažuranić). Scene su označene prema likovima iz priča Ivane Brlić-Mažuranić. Kod info pulta, u parku, pokraj crkve Svetog Križa postavljen je i putokaz koji pokazuje u kojem se smjeru koja scena nalazi kako bi se posjetitelji koji nisu iz Ogulina lakše snalazili pri traženju scena na kojima su održane predstave i radionice.

Na ovogodišnjem *13. Ogulinskom festivalu bajke* održane su 22 predstave, 24 radionice, 2 koncerta, i čak 16 pripovijedanja, a sve to se održalo na 7 scena koje sam prethodno navela. Prema statistici Turističke zajednice, *13. Ogulinski festival bajke* ove godine bilježi rekordan odaziv posjetitelja iz svih dijelova Hrvatske te oduševljenje novim sadržajima Festivala. Na Festivalu je sudjelovalo preko 200 organizatora i sudionika. Za vrijeme tri puna dana, koliko je Festival trajao, grad Ogulin postao je istinski zavičaj bajke. Bez obzira na kišu koja je s vremena na vrijeme ometala festivalske sadržaje, sudionicima to nije smetalo pa su se sve radionice i predstave održale do kraja. Posjetitelji su bili pripremljeni na sve vremenske uvjete pa su tako sa sobom nosili i kišobrane i kabanice. Ulaz je na sve predstave, koncerte i pripovijedanja bio besplatan, jedino su se radionice naplaćivale, a za pojedine programe bila je potrebna prethodna najava. Kao i svake godine, i ove godine su Hrvatske željeznice u suradnji s Turističkom zajednicom grada Ogulina organizirale eko-turistički vlak *Karlek* u smjeru Zagreb – Ogulin – Zagreb i Rijeka – Ogulin – Rijeka. Uz mnoge sponzore, ove godine je potencijal

13. Ogulinskog festivala bajke prepoznala i Hrvatska banka za obnovu i razvitak te je podržala ovu manifestaciju. Festival bajke su ove godine podržali još i: Hrvatska turistička zajednica, Turistička zajednica Karlovačke županije, Grad Ogulin, Pučko otvoreno učilište, Karlovačka županija, Zavičajni muzej, Ministarstvo kulture RH, Splitska banka, Marche i Semmelrock. Ove godine je Ogulinski festival bajke dobio i novog umjetničkog direktora, Aleksandra Kovačevića. Otvorenje 13. Ogulinskog festivala bajke održalo se u Frankopanskom kaštelu, na sceni *Regoč*. Prilikom otvorenja nastupale su Ogulinske mažoretkinje, Frankopanska garda te učenici Glazbene škole pri Osnovnoj školi Ivane Brlić-Mažuranić.³

Ogulinski festival bajke je otvorio svoja vrata u petak, 10. lipnja već u 10 sati s nizom radionica zanimljivih tema. Neke od njih su: *Stakleno-drvena priča* u kojoj su djeca mogli crtati po staklu ili drvetu i izraditi posebne staklene suvenire s ciljem razvijanja njihove mašte i inspiracije Ivanom Brlić-Mažuranić i likovima iz njezinih djela. Također, kroz sva tri dana održavao se i *Ogulinski promotivno-prodajni sajam knjiga* gdje su posjetitelji mogli kupiti knjige, slikovnice i bojanke po promotivnim cijenama, čime se želi osvijestiti važnost čitanja već od rane dobi. Uz vlakić Bubi, kao i svake godine, otvoren je *make up šator* gdje su djeca mogla dobiti festivalski *make up tretman*, odnosno *bajkovitu frizuru*, *bajkoviti make up te tattoo*. Za djecu koja su ljubitelji robotike, organizatori su osmislili tehničku radionicu *Patentiraj svoju priču* gdje su se djeca, ali i odrasli okušali u borbi mBot robota. Cilj radionice je bio probiti balon drugog robota. Uz to, izrađivali su se i svjetleći bedževi, a organiziran je i rad s pirografijom. U sklopu festivala organizirana je i izložba modela vlakova i željeznice kako bi se posjetiteljima pokazao razvitak željeznice kroz povijest. Učenici iz Osnovne škole Fausta Vrančića iz Zagreba organizirali su radionice izrade sapuna i privjesaka te tiska

³ Preuzeto sa stranice: <http://ogportal.com/2018/06/12/rekordan-odaziv-na-13-ogfb/> 17. lipnja 2018. godine).

majice. Prisutni su bili i štandovi koji su prodavali: domaći med, sapune i mirise od prirodnog bilja, razne ukrase, Gita cipele i sl., čime se žele promovirati domaći ogulinski proizvodi.

U nekoliko se navrata, kroz sva tri dana, održalo polaganje ispita za letenje na metli. Pri polaganju su bile prisutne vještice s metlama te su one posjetiteljima demonstrirale kako treba letjeti na metli. Polaganje ispita vodio je Regoč koji je polaznicima dao jasne upute o tome što trebaju napraviti. Ako su polaznici napravili ono što su trebali, od vještica su dobili vozačku dozvolu za letenje na metli koja je morala imati pečat da bi bila važeća. Ta radionica vezana je uz legendu o vješticama koje su se za olujnih noći skupljale oko planine Klek i plesale svoj ples, što spominje i Ivana Brlić-Mažuranić u svojim djelima.

Predstave koje su izveli domaći izvođači iz Hrvatske u sklopu festivala su: *Pipi duga čarapa*, *Pravi prijatelj*, *Bajke u trapericama*, *Recikliranje jednog patuljka*, *Pinokio*, *Hrabri zec Pero*, *Petar Pan*, *Pjegavica Iva i Regoč*. Na festivalu su sudjelovali i izvođači iz Mađarske koji su uprizorili predstave *Kako sam bio sam* te *Dobrodošli u Mini kazalište, I. i II. dio* te Paolo Avataneo iz Italije koji je izveo predstavu *Recikliranje jednog patuljka*.

Održan je i ulični performans pod nazivom *Reciklauniranje*, koncert Puhačkog orkestra DVD-a Ogulin pod nazivom *Ritam za vikend*, scenska igra Prve osnovne škole Ogulin *Cvrčak i mrav*, jedna akrobatska predstava pod nazivom *Trio LaLaLa* te jedna klaunska predstava, također domaćih izvođača iz Zagreba, pod nazivom *Milica na putu oko svijeta*. Priповijedanje je prema programu održano kroz sva tri dana. Jasna Held iz Dubrovnika održala je pripovijedanje pod nazivom: *Kominača – stare bajke iz dubrovačkog kraja*; Nada Mihaljević iz Jakovlja pripovijedala je *Bajku o bijeloj zmiji i zelenom oblaku*, a kreativni centar Zvezdaonica za kreativni razvoj i stvaralaštvo iz Zagreba organizirali su pripovijedanje i radionicu pod nazivom *Čarobni kotlić*. U sklopu festivala

pripovijedati je došla i Katharina Ritter iz Austrije koja je pripovijedala *Wild & Schön – Geschichten aus den Bergen / Divlje i lijepe – priče iz planina* i to na njemačkome jeziku. Zadnji dan festivala, prije samog zatvaranja, Sabina Sabljak i Martin Mayhew pripovijedali su bajku: *Kraljević Žabac i jedna autorska bajka*. U cjelokupni program festivala uvedene su i domaće lutkarske predstave: *Mali jež i zec, Mačka, riba i ostali te Popo i čuvar prirode*.

Akrobatska predstava *Trio LaLaLa* održana je na sceni *Regoč* u kojoj glumci pokušavaju animirati i zainteresirati djecu preskakanjem vijače. Za vrijeme trajanja te predstave, u organizaciji Biciklističkog kluba Frankopan, ispred scene *Regoč* krenula je *Ciklobajka*, odnosno rekreativna biciklijada ogulinskim krajolikom. Cilj ove *Ciklobajke* bio je da se sudionici upoznaju s rutom bajke i da vide sva ona područja koja se spominju u lokalnim legendama.

Važno je napomenuti da su izvođači uglavnom bila djeca koja su priredila brojne predstave želeći zainteresirati i animirati svoje vršnjake i ostalu djecu. Tako su predstavu *Pinokio* održali učenici nižih razreda osnovne škole. U toj predstavi Pinokio ide autobusom u zemlju snova koje je najljepše mjesto na svijetu. On se u jednom trenutku odvoji od oca, otac ga traži među morskoumornim, a kad su isplivali na površinu, Pinokio je umro. Na kraju ga vile oživljavaju i on više nije lutak nego dječak. Svaka predstava koja je izvedena ima neku pouku, ali i želi zainteresirati ostale gledatelje.

Sva su se pripovijedanja uglavnom odvijala na sceni *Đulin vrt*, i to na otvorenom, gdje su posjetitelji sjedili na podu, dok su pripovjedačice stajale i pripovijedale. Jasna Held, jedna od najpoznatijih hrvatskih pripovjedačica bajki, čije pripovijedanje djeca obožavaju, pripovijedala je tri bajke.

Jedna bajka je bila o djevojci koju su sestre htjele ubiti pa ju je spasio div s velikom bradom te se djevojka našla u nekom dvorcu gdje se preko noći nije uopće budila. Kako joj je to bilo sumnjivo, jedne noći nije popila taj napitak i vidjela je

da k njoj u kasne noćne sate dolazi ptica koja se preobrazi u jednog lijepog momka. Odlučila je pobjeći, a onda je došla u kraljevstvo gdje ju je prihvatila kraljica koja je, nakon što joj je djevojka ispričala što se dogodilo, shvatila da se radi o njezinom sinu koji je začaran kao ptica. Kraljica prihvati djevojku koja začu sina. Jedno večer djevojka je čula neobičnu pjesmu: *da kokoti ne pjevaju, da zora ne zori, da zvona ne zvone, znala bi majka kraljica tko joj šika sina kraljevića*. To sve djevojka ispriča kraljici te kraljica naredi da se sutradan kokoti pobiju, da se svi prozori zatvore i da se sva zvona zavežu i odjedanput se pojavi kraljević te oni pripreme slavlje. Na kraju je Jasna Held rekla da ako nisu umrli, da žive još i danas.

Druga priča je o zlatnim jabukama koje su nestajale svaku noć. Kralj je rekao svim stanovnicima da će onome tko otkrije gdje nestaje jabuka, dati svoju kćer. Tri brata odluče pokušati otkriti kamo nestaju jabuke. Prvu noć je stražario prvi brat koji je pobjegao kad je nešto počelo šušcati. Drugu noć je i drugi brat pobjegao, a treći brat spazi zvijer s krilima te mu odsiječe krila i zatvori tu zvijer u ploču ispod stabla. Kad se kralj uvjerio da je zvijer mrtva, momku dade svoju kćer. Kraljevna momku da cipelicu i narukvicu. Kako su njegova braća bila ljubomorna, odlučiše ga namamiti i zatvoriti u tu ploču ispod jabuke. Na dan vjenčanja mladoženja se nije pojavio. Momak je u podzemnom svijetu ugledao veliku pticu koja mu je rekla da ga može vratiti gdje je bio, ali da mu treba puno mesa. Momak na to pristane i svaki put kad je ptica tražila, momak joj je dao mesa. Kad je mesa ponestalo, on nožem otkine bedro i da ptici. Za to vrijeme, kraljevna se morala opet udati. Svom budućem mužu kraljevna je dala zadatak da pronade tu istu cipelicu i narukvicu i obeća da ako ju pronade, da će mu odmah postati ženom. U gostionici pronade momak osobu koja je imala narukvicu i cipelicu i dovede ga kraljevnoj. Kralj dobro nagradi drugog mladoženju, naredi da se kraljevna uda za

prvog mladoženju, a braću je dao baciti u more. Na kraju Jasna Held kaže da ako nisu umrli, da žive još i danas.

Treća bajka koju je Jasna pripovijedala je o siromašnom čovjeku čija je žena čekala dijete. Siromah ode pogledati zvijezde. Kad ga je kralj pitao što vidi pod zvijezdama, siromah mu odgovori da će njegov sin postati kralj. Na naredbu kralja, muž i žena morali su mu dati svoje dijete, a on je svojim slugama naredio da ga ubiju u šumi, no sluge to nisu napravile. Lovac je u šumi našao dijete koje je kasnije bilo školovano. No djeca su mu se rugala da to nisu njegovi roditelji. Kako je bio razočaran, ode u svijet i dođe do dvorca te se prijavi u kraljevu službu. Kralj shvaća da je to ono dijete koje je dao ubiti te mu daje zadatak da odnese pismo njegovom bratu u kojem bratu piše da mora ubiti tog mladića. Jedna starica ga zaustavi i da mu novo pismo koje treba odnijeti kraljevom bratu. U pismu je pisalo da se kraljeva kći mora udati za tog momka. Tako je momak postao kraljevićem, a kralj umre od jeda.

Način na koji je Jasna Held pripovijedala bio je zanimljiv svoj djeci i s veseljem su upijala ono što ona pripovijeda. Osim što je koristila verbalni govor, Jasna je koristila i mimiku ne bi li to pripovijedanje učinila zanimljivijim.

Nakon Jasne Held nastupila je Katharina Ritter iz Austrije koja je pripovijedala na njemačkome jeziku. Katharina Ritter uz sebe je imala prevoditeljicu koja je prevodila samo neke ključne riječi pa oni koji ne znaju njemački, nisu ni mogli razumjeti o čemu ona pripovijeda. Time se htjelo postići i međukulturno povezivanje, povezivanje različitih kultura i naroda oko jedne zajedničke teme i književne vrste.

U Frankopanskom kaštelu održana je predstava *Dobrodošli u Mini kazalište* teatra iz Mađarske. Predstava se održavala u mini šatoru, a posjetitelji su predstavu gledali u grupama po šest. Predstava je ima prvi i drugi dio. Iako nije bilo puno stranih izvođača, ovim festivalom poticala se i multikulturalnost među narodima.

Dramska skupina Ex voto i Udruga Sunce održala je lutkarsku predstavu *Popo i čuvar prirode*. Popo jako voli šumu i cvijeće, a Grino svojim buldožerom želi uništiti šumu, prirodu i Popin vrt. Popo Grinu daje cvijet, a on ga, misleći da je to sramota za njega, poklanja mišiću da mu bude zaklon od kiše, umjesto kišobrana. Na kraju se Grino preobražava i postaje dobar te sadi cvijeće i svoj vrt. Svaka priča ima pouku, a djeca će najbolje naučiti iz predstava ili radionica, kada im se ništa ne nameće i kada slušaju ono što je dobro.

Zadnji dan festivala održana je radionica izrade *hrvatskih autentičnih igračaka inspiriranih hrvatskom kulturnom baštinom*. Ideja te radionice je približiti djeci kulturnu baštinu. Djeca su osmišljavala i izrađivala didaktičke igračke inspirirane hrvatskom kulturnom baštinom. Time djeca stječu nove vještine, od poticanja kreativnosti do edukacije o našoj kulturnoj baštini, ručnog rada i sl.

U Frankopanskom kaštelu održana je predstava i radionica pod nazivom *Pjegavica Iva*. U predstavi su sudjelovale lutke Iva, mama i tata, a cijela predstava se temelji na tome da je Iva htjela maknuti svoje pjegice. Kad su joj jedno jutro pjegice nestale, majka i otac su bili drukčiji. Pouka predstave jest da zavalimo sebe kakvi jesmo i da se ne mijenjamo pod utjecajem drugih.

Posjetitelji su na ovogodišnjem festivalu mogli sudjelovati u *Lovu na čarobne knjige* u organizaciji knjižare *Hoću knjigu*. Već duže vrijeme postoji i stranica na *Facebooku* preko koje su voditelji objavljivali gdje je koja knjiga sakrivena, a sudionici *Lova na čarobne knjige* morali su ažurirati *Facebook* stranicu ne bi li im se pojavila obavijest o novom mjestu na kojem mogu tražiti knjige. Knjige su bile sakrivene po cijelom gradu i scenama. Lov na čarobne knjige djeci je bio izuzetno zanimljiv, ali i poticajan jer ako pronađu sakrivenu knjigu, ona ostaje u njihovom vlasništvu.

Kako je statistika pokazala, ovaj festival je obilježio rekordan broj posjetitelja, a razlog tome je i dobra medijska promidžba. O samom festivalu mogli

smo čitati na brojnim stranicama i portalima. Na predstavama i radionicama uvijek se tražilo mjesto više. Što se tiče posjetitelja, s obzirom na to da je Festival namijenjen djeci, najviše je i bilo djece, ali su djeca uglavnom bila i u pratnji roditelja. Pripovijedanja koja su se odvijala, bila su u poveznici s krajem odakle pripovjedačice dolaze. Predstave su bile namijenjene djeci svih uzrasta, i malima i velikima, a svaka predstava nosila je pouku. Posjetiteljima, odnosno djeci bilo je još zanimljivije gledati i slušati djecu istog ili nižeg uzrasta kako glume u nekoj predstavi. Važno je napomenuti da su na Festival dolazile i organizirane grupe, od vrtića do škola, sa svojim odgajateljicama, učiteljicama i nastavnicama, bilo u sklopu terenske nastave ili u sklopu izleta, a sve to u poveznici s gradivom u školi koje se uči, od čitanja bajki, priča, legendi, do upoznavanja geografskih mjesta. Odlaskom na Festival posjetitelji su dobili priliku i da posjete *Ivaninu kuću bajke* te lokalitete grada Ogulina koji se vrlo često spominju, kako u Ivaninim djelima, tako i u medijima kao turistička odredišta koja se moraju posjetiti. Ogulinski festival bajke nastojao je motivirati, inspirirati i potaknuti djecu i odrasle na važnost čitanja književnih djela, na razvijanje kreativnosti i mašte kod djece i odraslih te na mogućnost vjerovanja i uranjanja u čudesan svijet bajki i legenda.

5.2. Ivanina kuća bajke

Ivanina kuća bajke nalazi se u Frankopanskom kaštelu, u centru grada Ogulina.

Ivanina kuća bajke jedinstven je u svijetu multimedijalni i interaktivni centar za posjetitelje koji slavi bajke i svekoliko bajkovito stvaralaštvo i koji svojom stalnom izložbom postavljenom na principima znanja, kreativnosti i upotrebi novih tehnologija, web stranicom, virtualnim međunarodnim referencijalnim centrom za bajke i on-line knjižnicom, tematskim putem bajke kroz Ogulin i okolicu, izdavačkom djelatnošću te cjelogodišnjim kreativnim i edukativnim programima namijenjenim djeci i odraslima, slavi bajke i bajkovito stvaralaštvo, kako djela Ivane Brlić-Mažuranić, rođene Ogulinke, tako i svih bajki i bajkopisaca svijeta.

Ivanina kuća bajke potiče svijest o međusobnoj razmjeni kultura u regiji, Europi i svijetu te osnažuje lokalni, kulturni i turistički prosperitet Ogulina, služeći aktivno razvoju Grada Ogulina, Karlovačke županije, Hrvatske, ali i šire regije.⁴

Unutar Kuće možemo vidjeti stalnu multimedijalnu izložbu, biblioteku te multifunkcionalni prostor za radionice i suvenirnice. Aktivno djeluje i kroz svoju web stranicu s virtualnom bazom bajki i on-line knjižnicom. *Ivanina kuća bajke* tijekom cijele godine organizira kreativne edukativne programe i radionice u području pripovijedanja, literarnog i likovnog izraza, filma te predstavljačkih i primijenjenih umjetnosti i dizajna, namijenjenima djeci i odraslima.⁵ Taj projekt završen je zahvaljujući donaciji Europskog fonda za regionalni razvoj, Ministarstva kulture, Grada Ogulina i Turističke zajednice grada Ogulina.

⁴ <http://www.tz-grad-a-ogulina.hr/projekti/centar-za-posjetitelje-ivanina-kuca-bajke/>

⁵ <http://www.tz-grad-a-ogulina.hr/projekti/centar-za-posjetitelje-ivanina-kuca-bajke/>

5.2.1. Izložba u Kući bajke

Izložba u kući je interaktivna i multimedijalno oblikovana. Naglasak je stavljen na upotrebu novih tehnologija, na kreativnost i znanje.

Izložba započinje *Čarobnom šumom*. To je svijet u kojemu stabla pripovijedaju priče iz Ivaninih djela i zgone iz njezina života. To je i mjesto gdje se može složiti prava bajka uz pomoć vrijednih dječjih ruku i njihovih mudrih glavica.

U *Začaranim hodnicima dvorca* istražuju se bajke. Djeca mogu saznati i vidjeti što je bajka i tko ih piše, zapisuje i pripovijeda te što se sve u bajkama događa.

U tajanstvenom kutku dvorca nalazi se *Čarobno zrcalo* koje otkriva unutrašnjost onoga tko se u njemu ogleda. Poznato je da samo onaj tko pažljivo sluša Čarobno zrcalo može dobiti svoju čarobnu moć i „čudovišnu” sliku za uspomenu.

Uz toplo *Ognjište* se nalazi Bajkoviti Jukebox koji reproducira bajke iz različitih europskih zemalja, a posjetitelji i preslušaju i zatim pokušavaju što vjernije reproducirati.

Unutar Ivanine kuće nalazi se i *Bajkovita biblioteka* u kojoj brojni korisnici mogu pronaći brojne knjige bajki i o bajkama. Bajkovita biblioteka je posebna jer se sakupljaju prva izdanja bajki. Ona se može pretraživati u suradnji s nekim od domaćih, onih koji su zaposleni tamo.

U *Tajanstvenoj odaji*, koja se nalazi u središtu začaranog dvorca, mogu se pogledati tri edukativno animirana filma te se može zaigrati i interaktivna konzolna igra. Ovdje se još organiziraju i predstave, koncerti i slično.⁶

⁶ <http://www.ivaninakucabajke.hr/hr/ivanina-kuca-bajke/izlozba/>

5.2.2. Kreativne edukativne radionice Ivanine kuće bajke

Kada posjetitelji dođu u Ivaninu kuću bajke, mogu prisustvovati brojnim radionicama. Tako se unutar Kuće bajke održavaju radionice: Bazl (bajka + puzzle), Najbolji ilustrator, Potraga za čarobnim predmetom, Bajka po Proppu, Ja sam...?, Napišimo svoju bajku, Glasovi u bajci, Pogodi tko sam ili što sam, Kreativno stvaranje, Magični dodir, Šuma Striborova, Kuća bajke, Radionica o patuljcima i sl.

Bazl (bajka + puzzle) je radionica koja ima dva dijela; u prvom dijelu grupa djece slažu puzzle, a onda se djeca grupno natječu kako bi predstavila drugima dobivenu bajku, bilo da se radi o predstavljanju zvukom, pokretima ili govorom.

U radionici *Najbolji ilustrator* ilustrira se prema ilustracijama Vladimira Kirina, ilustratora ivaninih djela. Nakon ilustriranja, pobjednik kojeg odabiru ostali, dobije nagradu za svoj rad.

U radionici *Potraga za čarobnim predmetom*, djeca otkrivaju čarobni predmet istražujući tajanstvene odaje začaranog dvorca. Dobivaju zadatke koje trebaju riješiti i tako dolaze do čarobnog predmeta.

U radionici *Bajka po Proppu* posjetitelji se upoznaju s Vladimirom Proppom, autorom knjige *Morfologija bajke* i pokušavaju napisati svoju bajku prema njegovim funkcijama. Najuspješniji radovi bit će dio izdavačkog projekta *Ivanine kuće bajke*.

Ja sam..? je radionica u kojoj sudionici odabiru svoje krune na kojima su ispisani likovi ili predmeti iz Ivaninih priča i bajki. Onaj tko pogađa ispituje ostale sudionike kako bi pogodio što na njegovoj kruni piše.

Napišimo svoju bajku je radionica slična radionici *Bajka po Proppu*, no ova radionica se temelji na preradi već postojeće bajke. Sudionici slučajnim odabirom odabiru riječi i uz pomoću njih tu postojeću bajku pripovijedaju na svoj način.

U radionici *Kreativno stvaranje* sudionicima se čita ulomak iz Regoča, a njihov zadatak je ilustriranje onoga što su čuli prilikom čitanja, s ciljem izmijene nekog dijela. Ostali sudionici pogađaju što je na crtežu izostavljeno.

U radionici *Za kreativne i mudrace* sudionici bacaju kockice, a kada se zaustave na označenim poljima, odgovaraju na zadana pitanja. Pobjednik je onaj koji prvi stigne na cilj.

Magični dodir je radionica u kojoj sudionici postavljaju pitanja i odgovaraju na njih. Pitanja su vezana uz Ivanu Brlić-Mažuranić i njezina djela.

U sklopu Ivanine kuće bajke organiziraju se još tri radionice: *Šuma Striborova*, *Kuća bajke*, te *Radionica o patuljcima* gdje posjetitelji i sudionici radionice mogu izrađivati čarobnu šumu, kuću od bajke te patuljke od prirodnog materijala. Cilj ovih radionica jest poticanje kreativnosti kod djece.

6. Terensko istraživanje o valorizaciji nematerijalne baštine Ogulina

6.1. Intervju

Polustrukturirani intervju je najčešći oblik etnografskog intervjuja. Intervju je razgovor između dvije osobe o temi koja ih oboje zanima. Kod polustrukturiranog intervjuja redoslijed pitanja nije čvrsto određen. Teme i pitanja se mogu mijenjati ovisno o razgovoru ili situaciji. Polustrukturirani intervju ima određenu temu, no ne mora imati unaprijed definirana pitanja, već se o temi može slobodno razgovarati, a pitanja se mogu mijenjati. On nije strogo definiran, ali ga je bitno isplanirati. Vrlo je važna tema o kojoj se razgovara. Također, potrebno je napisati okvirna pitanja kojima se uvijek vraćamo, a možemo ih prilagođavati situaciji. Prilikom intervjuja, poželjno je da postoje tri faze intervjuiranja: inicijalna/ uvodna pitanja, središnja/ glavna pitanja i završna pitanja. Inicijalnim pitanjima se otvara intervju, upoznajemo se s intervjuiranom osobom i temom. Središnja su pitanja konkretnija, detaljnije se propituje neka situacija, događaj, reakcija na neku situaciju i sl., a završnim pitanjima pojašnjavaju se neki od odgovora na središnja pitanja (Potkonjak, 2014: 72-73).

Intervjuirala sam gospođu Sabinu Gvozdić Sabljak koja ima svoj obrt za pripovijedanje bajki u Ogulinu. Intervju je bio dio terenskog istraživanja za diplomski rad. Gospođa Sabina sudjelovala je već šestu godinu na Ogulinskom festivalu bajki. Za intervju sam odabrala gospođu Sabinu zato što poznaje bajke i legende vezane za ogulinski kraj, što smatram vrlo važnim u očuvanju nematerijalne kulturne baštine grada Ogulina i okolice. Prije samog početka intervjuja, intervjuiranoj osobi sam se predstavila te sam ju upoznala sa sadržajem i ciljem intervjuja. Nakon upoznavanja i kratkog razgovora, rekla sam joj da možemo početi kad ona bude spremna. Naglasila sam da bih ja taj razgovor snimila, kako

sam joj već i najavila. Zaključile smo da razgovor nećemo moći snimiti u hotelu zbog buke te smo nas dvije odlučile otići van u dvorište hotela, uz Frankopanski kaštel i kanjon rijeke Dobre.

U ovom intervjuu koristila sam uvodna pitanja u kojem me zanimalo osobno iskustvo, kako je sugovornica doživjela priču i na koji način se počela baviti pripovijedanjem. Jedno od uvodnih pitanja bilo je: „*Možete li mi reći nešto o sebi?*“, „*Možete li mi reći nešto o festivalu?*“ Također, bila su prisutna i ohrabrujuća pitanja, poput klimanja glave i riječi poput „*aha*“, „*da*“ s ciljem nastavljanja tog razgovora. U pitanju „*Sjećate li se još kojeg primjera...*“ korištena su produbljujuća pitanja kojim motiviramo sugovornika da pojasni to što govori ili da navede još koji primjer.

U intervjuu sam koristila i specificirajuća pitanja želeći dobiti konkretniji odgovor, kako se sugovornica osjećala u određenoj situaciji, odnosno, pitanje koje vraća fokus na točan događaj. Primjer takvog pitanja je: „*Kakav vam osjećaj izazivaju izrazi lica djece dok vi pripovijedate?*“ Također, u nekim trenucima bila je prisutna i tišina, odlaganje sljedećeg pitanja čime se sugovornici dozvolilo da nastavi s odgovorom. Time sam pokazala interes da se razgovor nastavi. Kao što je to i karakteristično za polustrukturirani intervju, pitanja su bila izmijenjena, neka dodana, neka izostavljena. Cilj ovog intervjuja je ispunjen, saznala sam što je gospođu Sabinu inspiriralo da počne pripovijedati, tko ju je to naučio, jesu li priče njezine autorske ili ih preuzima te sam htjela zabilježiti neku od njezinih priča. Iz razgovora s gospođom Sabinom vidljivo je da je to ono što nju zanima i ono što želi raditi.

Transkript cjelovitog razgovora nalazi se u prilogu na kraju rada.

7. Zaključak

Lokalne legende, bajke i priče prenose se s generacije na generaciju i čine dio bogate nematerijalne baštine ogulinskog kraja i grada Ogulina, koji je 1500. godine osnovao knez Bernardin Frankopan. Nadahnute prirodnim ljepotama toga kraja, ponajprije dvama prirodnim fenomenima, rijekom Dobrom i planinom Klek, neke su od tih priča do danas sačuvane samo u usmenoj predaji, a neke su uklopljene u književna djela i tako su ostale okamenjene, ustaljene. Velika zasluga u toj priči je i zasluga Ivane Brlić Mažuranić. U njezinoj autobiografiji čitamo:

Čudnovati i napadni oblici Kleka i romantičnost Dobre pružali su mojoj mašti toliko hrane da sam daleko u noć prevračala u mislima najčudnovatije slike i fantastične mogućnosti: što li se sve odigrava u dubokoj noći oko Kleka. Čudnovatim načinom pretpostavljala je moja mašta ne navrh Kleka već u nutrini njegovoj silne, burne i neprestane prizore, odigravane fantastičnim, većinom herojskim, sad povijesnim sad biblijskim bićima [...]

U ogulinskom slučaju, povijesno i kulturno nasljeđe počiva na legendama i predajama koje se prenose generacijama te se na temelju tradicionalne kulturne baštine i prirodnog okruženja oblikuje predodžba o ogulinskom kraju. Legende, bajke, mitove i predaje zbog „pretknjiževne“ izvornosti André Jolles uvrštava u tzv. jednostavne oblike i to zato jer na temelju tih „usmenih žanrova“, a uz stvaralačku djelatnost pojedinca, nastaju tzv. složeni oblici pod kojima danas podrazumijevamo književne vrste, tipove i žanrove.⁷

Osnovna svrha Festivala jest da se Ivana podigne na mjesto koje joj u našem društvu pripada. Organizatori napominju da Festival nije zamišljen kao atrakcijska osnovica koja služi isključivo privlačenju turista u grad. Jedan od njihovih ciljeva

⁷ Batinić, A. Sjećanje i pamćenje u ogulinskim predajama i legendama, 2011.

je upućivanje na važnost Ivane Brlić-Mažuranić na lokalnoj razini pri čemu se velika pozornost posvećuje djeci iz ogulinskog kraja.

Usmenim oblicima koji su dijelom nematerijalne kulturne baštine, čuva se i njeguje kultura zajednice. Naši identiteti tvore kulturu zajednice.

Svrha ovog rada je bila provesti istraživanje i zabilježiti na jednom mjestu sve podatke o projektu *Ogulin, zavičaj bajke* koji je nastao obilježavajuć život i književno djelo Ivane Brlić-Mažuranić, što iz dostupnih pisanih izvora, što od dostupnih kazivača, što do sada nitko nije učinio.

Odlazak na teren i prikupljanje građe sastojao se od dvaju dijelova. Prvi dio istraživanja odnosio se na sakupljanje literature o *Ivaninoj kući bajke* i *Ogulinskom festivalu bajke*. S obzirom na to da je *Ogulin, zavičaj bajke* relativno novi projekt, nije bilo puno literature o tome pa sam morala istraživati, sakupljati podatke i informacije od organizatora tog projekta, od Ankice Puškarić i Aleksandre Kolić Puškarić. U razgovoru s njima prikupila sam većinu informacija jer mi članci koji su objavljeni na internetu i nisu puno pomagali. Drugi dio istraživanja temeljio se na iskazima suvremenih sudionika aktualnih projekta te prikupljanju priča, bajki, narodnih priča i legendi ogulinskog kraja. Tako je organiziran razgovor sa Sabinom Gvozdić Sabljak koja ima obrt za pripovijedanje priča te se bavi pripovijedanjem bajki i priča Ivane Brlić-Mažuranić, braće Grimm i Hansa Christiana Andersena.

Želja je bila sakupiti sve informacije o projektu koji je nastao po uzoru na Ivanina djela. Što se tiče korpusa relevantne literature, premašio je početna očekivanja.

Ovaj rad se može smatrati ishodišnom točkom daljnjih istraživanja koja bi se mogla baviti sakupljanjem bajki, priča i legendi ogulinskog kraja, kao i običaja vezanih za ogulinski kraj.

8. Sažetak

U radu se prikazuju suvremene aktivnosti u gradu Ogulinu vezane uz očuvanje nematerijalne kulturne baštine, posebice tradicionalnog pripovijedanja i prezentacije bajki. U radu se javljaju elementi etnografskog istraživanja koji se isprepliću s modernim pristupima kulturi. Polazište istraživanja u radu bilo je terensko istraživanje koje je u sebi obuhvatilo: prikupljanje građe o projektu *Ogulin, zavičaj bajke* unutar kojeg se nalazi *Ogulinski festival bajke* te *Ivanina kuća bajke*; proces prikupljanja narodnih priča, legendi i bajki vezanih za ogulinski kraj te njihovo popisivanje i transkribiranje. Sakupljena građa tematski je podijeljena, a svaka je tema obrađena u zasebnom poglavlju. Uz praktični, odnosno istraživački dio rada, u prikaz uključuje i teorijski pregled koji je poslužio kao polazište za istraživanje. Uvidom u teorijsku literaturu, prezentirane su aktualne spoznaje o fenomenu folklorizma te o festivalima i festivalizaciji. Zaključci i sinteza istraživanja temelje se na relevantnoj literaturi i terenskom radu čiji je segment priložen u obliku polustrukturiranog vođenog intervjua je jednom kazivačicom integralno navedenog u transkriptu u prilogu rada.

Ključne riječi: Festival bajke, Ivanina kuća bajke, priče, Ogulin, zavičaj bajke

Naslov rada na engleskome jeziku: Fairy tales and oral storytelling in the preservation of Ogulin's cultural identity

7. Popis literature

Knjige i znanstveni izvori

1. Ažman, Jasna; Ivković Ljiljana: *Priče o šumama, šume pričaju: o stotoj obljetnici "Priča iz davnina" Ivane Brlić-Mažuranić*, Ogulin: Matica hrvatska, Zagreb, 2016.
2. Barbić, Anđelko: *Književno djelo Ivane Brlić – Mažuranić u znanosti i nastavi*, Brodski list i Radio Brod, Slavonski Brod, 1991.
3. Batinić, Ana: *Sjećanje i pamćenje u ogulinskim predajama i legendama, Prostor i oblikovanje lokalnog identiteta*, u: *Dani hvarskog kazališta*, Vol. 38. No.1, 2012. str. 462-472.
Preuzeto sa stranice: <https://hrcak.srce.hr/82227> 15. lipnja 2018.
4. Bošković-Stulli, Maja: *O usmenoj tradiciji i o životu*, Konzor, Rijeka, 1999.
5. Bošković-Stulli, Maja: *Priče i pričanje: Stoljeća usmene hrvatske proze*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.
6. Bošković-Stulli, Maja: *Usmena književnost nekad i danas*, Prosveta, Beograd, 1983.
7. Brlić-Mažuranić, Ivana: *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997.
8. Brlić-Mažuranić, Ivana: *Autobiografija*, u: *Hrvatska revija: dvomjesečnik Matice Hrvatske*. 5, Zagreb 1930. str. 241 - 250.
Preuzeto sa stranice: http://www.brodensia.hr/index.php/119/view_bl/52/knjige/64/clanci-u-hrvatskoj-reviji-br-5-1930?tab=getmybooksTab&is_show_data=1 12. srpnja 2018. godine.
9. Carek, Rut: *Nematerijalna kulturna baština: UNESCO i njegova uloga*, u: *Informatica museologica*, Vol. 35 No.3 - 4, 2006. str. 69 – 71.
Preuzeto sa stranice: <https://hrcak.srce.hr/140322> 15. lipnja 2018. godine.

10. Ceribašić, Naila: Novi val promicanja nacionalne baštine: UNESCO-ova *Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine* i njezina implementacija u zborniku: *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*: urednice: Marijana Hameršak, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić: Biblioteka nova etnografija (2013) Institut za etnologiju i folkloristiku str. 295 – 312.
11. Grbić, Jadranka: *Jezični procesi, identitet i globalizacija*, u: *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, Vol. 41 No. 2, 2004. str. 235 – 253.
Preuzeto sa stranice: <https://hrcak.srce.hr/26067> 20. lipnja 2018. godine.
12. Kelemen, Petra, Škrbić Alempijević, Nevena: *Grad kakav bi trebao biti. Etnološki i kulturnoantropološki osvrti na festivale*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2012.
13. Lipošćak, Višnja; Sučić, Stjepan: *Ogulin: povijesna i kulturna baština*, Ogulin: Matica hrvatska: Poglavarstvo grada Ogulina, Zagreb, 2002.
14. Lovrenčić, Sanja: *U potrazi za Ivanom*, Mala zvona, Zagreb, 2013.
15. Ratković, Dragana Lucija: *Ivanina kuća bajke u Ogulinu, njihovu zajedničkom zavičaju*, u: *Muzeologija*, No.43/44, 2007. str. 306 – 314.
Preuzeto sa stranice: <https://hrcak.srce.hr/76997> 20. lipnja 2018.
16. Turk, Ivo: *Ogulin: legende i stvarnost*, u: *Hrvatska revija: dvomjesečnik Matice hrvatske*. 3, 4, Zagreb 2003. str. 94 - 100.
Preuzeto sa stranice <http://www.matica.hr/hr/332/sadrzaj-20918/> 10. lipnja 2018. godine.
17. Vukušić, Ana-Marija: *Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka*, u: *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, Vol. 42 No.2, 2005, str. 93 – 108.
Preuzeto sa stranice: <https://hrcak.srce.hr/2928> 17. lipnja 2018. godine.

18. Zebec Tvrtko: Etnolog u svijetu baštine: hrvatska nematerijalna kultura u dvadeset i prvom stoljeću u zborniku: *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*: urednice: Marijana Hameršak, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić: Biblioteka nova etnografija (2013) Institut za etnologiju i folkloristiku str. 313 – 334.

Web izvori

19. Program Ogulinskog festivala bajke 2018.
<http://www.tz-grada-ogulina.hr/novosti/program-13-ogulinskog-festivala-bajke/> preuzeto: 20. lipnja 2018. godine.
20. Web stranica Ivanine kuće bajke.
<http://www.ivaninakucabajke.hr/hr/o-nama/sto-je-ivanina-kuca-bajke/> preuzeto: 30. listopada 2017. godine.
21. Web stranica Ministarstva kulture
<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3640> preuzeto: 1. srpnja 2018. godine.
22. Web stranica posvećena 13. Ogulinskom festivalu bajke.
<https://radostzivota.uniq.hr/prijavljeni-projekti/10?pid=762> preuzeto: 25. lipnja 2018. godine.
23. Web stranica posvećena Ogulinskom festivalu bajke 2018.
<http://www.putovnica.net/dogadanja/ogulinski-festival-bajke> preuzeto: 25. lipnja 2018. godine.
24. Web stranica posvećena radionicama Ivanine kuće bajke.
<http://interpretirajmo-hrvatsku.hr> preuzeto: 1. srpnja 2018. godine.
25. Web stranica posvećena spomen sobi Ivane Brlić Mažuranić.

[http://www.ogulin-](http://www.ogulin-uciliste.hr/category_Spomen_soba_Ivane_Brlic_Mazuranic.27.hr)

[uciliste.hr/category_Spomen_soba_Ivane_Brlic_Mazuranic.27.hr](http://www.ogulin-uciliste.hr/category_Spomen_soba_Ivane_Brlic_Mazuranic.27.hr) preuzeto:

25. lipnja 2018. godine

26. Web stranica Turističke zajednice grada Ogulina.

<http://www.tz-grad-a-ogulina.hr> preuzeto: 18. lipnja 2018. godine.

Tonski zapisi, transkript i razgovor

27. Razgovor vođen s Aleksandrom Kolić-Puškarčić i Ankicom Puškarić u listopadu 2017. godine.

28. Transkript i zapis razgovora vođen sa Sabinom Luketić Sabljak u svibnju 2018. godine.

29. Snimka pripovijedanja Jasne Held na 13. Ogulinskom festivalu bajke 2018. godine.

8. Prilozi

1. Intervju sa Sabinom Luketić Sabljak, sniman mobilnim uređajem. Konkretnom istraživanju pristupilo se u svibnju 2018. godine. Zvučni zapis traje 24 minute.
2. Transkript razgovora sa Sabinom Luketić Sabljak.
3. Pripovijedanje Jasne Held na 13. Ogulinskom festivalu bajke 2018. godine.

9. Intervju sa Sabinom Gvozdić Sabljak

Ja: Evo, dobar dan, još jednom Vam zahvaljujem što ste izdvojili vremena za razgovor.

Sabina: Dobar dan, nema na čemu.

Ja: Za početak, možete li se kratko predstaviti? Koju školu ste završili, čime se bavite?

Sabina: Može. Ja sam Sabina Gvozdić Sabljak. Pohađala sam gimnaziju u Ogulinu. Onda sam nakon dvije godine upisala trgovačku. Onda sam u Zagrebu provela dvije godine i učila sam strane jezike. Potom sam radila kao učiteljica dvije godine, engleskog jezika u Osnovnoj školi u Plaškom. Potom sam radila kao prevoditelj šest godina u Političkoj promatračkoj misiji u Hrvatskoj (OSCE) i onda sam radila neko vrijeme na Bjelolasici te zadnjih šest godina imam svoj obrt koji se zove Živa riječ i bavim se pripovijedanjem bajki i turistički sam vodič.

Ja: A te priče ste počeli pričati pred šest godina ili?

Sabina: Bajke i priče sam počela pripovijedati prije šest godina u sklopu projekta “Centar za posjetitelje Ivanina kuća bajke.” Naime, godinama sam slušala pripovjedačicu Jasnu Held, našu najpoznatiju pripovjedačicu bajki, i jedinu, dok se i nas nekoliko mladih nije počelo tim baviti i upravo je ona postala moja mentorica. Nisam mislila da ću moći pripovijedati kao ona. Iz čiste radoznalosti sam se prijavila na radionicu i od, ne znam, ja mislim, deset sudionika, ja i Sanja Kolić iz Ivanine kuće bajke smo se nastavile baviti tim i bile jedna drugoj podrška i evo, smatramo se pripovjedačicama danas.

Ja: A što vas je motiviralo i poticalo, inspiriralo za to?

Sabina: Sinergija stvaranja, neposrednost. U današnje vrijeme, tehnološkog napretka i sve, sve rjeđe i sve skromnije, oskudnije komunikacije među ljudima, prijateljima, obitelji... To me je, ono, najviše, najviše motiviralo i jednostavno kad vi ispričate jednu bajku tu ili priču tu... Sve, svašta se može pripovijedati,

bajka, priča, osobna priča to može biti. I sve možemo interpretirati. Znači, neposrednost. Ti si oči u oči s drugim ljudskim bićima, oči u oči. Ono, eyes to eyes, mind to mind and heart to heart. Evo, to me je motiviralo.

Ja: A smatrate li da za to treba postojati neki talent ili se to može sve naučiti?

Sabina: Mislím da da, mislim da da. Naravno, mora se raditi i mora se vježbati. Ali mislim da je potrebno, potrebno i malo talenta. Mislím da je.

Ja: Aha. A jesu li vam vaši roditelji, djedovi ili bake u djetinjstvu pričali priče?

Sabina: Djed, djed.

Ja: Djed.

Sabina: Djed mi je pričao Crvenkapicu, interpretirao na svoj način. On nije bio pripovjedač, on je bio običan čovjek iz naroda, on čak što više, težak, radnik, težak život je imao i on je sebe odmarao i nas je radovao kad bi nas posjeo na koljeno i svu svoju unučad, bez iznimke, u toplim ljetnim večerima, na vrtu u Vučićima, iznad rijeke Dobre, pripovijedao Crvenkapicu na svoj način.

Ja: Je li vam pripovijedao i ove priče iz života, običaje?

Sabina: Je, je, je. Ne toliko običaje, koliko svoja, životne osobne priče.

Ja: Kako su oni živjeli prije?

Sabina: Da, da.

Ja: Jeste li razmišljali ili razmišljali kako bi organizirali neke radionice kojim bi vi učili druge da pričaju priče?

Sabina: Pa i nisam još. I nisam još. Ne, nisam, mislim, imala sam ponuda, razmišljala jesam o nekim projektima, ali nisam realizirala. Više mi se sviđa interpretirati.

Ja: Interpretirati, aha.

Ja: A kakav vam osjećaj izazivaju izrazi lica djece dok vi pričate?

Sabina: (smijeh) Svakakve. (smijeh.) Svakakve osjećaje te ponekad naprosto jedva ostanem ozbiljna. Naravno, moram ostati. Djeca se i prestraše i raskolače oči i

smiju se i to što vidim kako ja putujem kroz priču, vidim da i oni putuju sa mnom. I to je ono fascinantno. I to je ono fantastično. Priče raspiruju maštu i obično djeci do pet godina kažemo da, da ne mogu stvoriti slike u glavi. Znači, pripovijeda se djeci starijoj od pet godina. Ali čak i mlađa djeca, od tri godine čak već pa na dalje i ljudi i stariji... Zanimljivo je kako stariji doživljavaju bajke. Onako, većina publike dođe malo sumnjičavo, sklopljenih ruku, u nekom obrambenom stavu, ali kad bajka krene, za nekoliko minuta svi se opuste i vidim da su u priči skupa sa mnom. I putujemo zajedno.

Ja: Rekli ste da u sklopu Ogulinskog festivala sudjelujete u pričanju priča. Možete li nam reći nešto više o tom festivalu?

Sabina: Da, sudjelujem u pripovijedanju priča. Evo, festival će ove godine biti.. znači, svaki vikend u drugom mjesecu održava se Ogulinski festival bajke. On je također dio projekta *Zavičaj bajke i Centar za posjetitelje Ivanina kuća bajke* je iz tog projekta proizašlo. I ove godine će biti 13. Ogulinski festival bajke. Ja već nastupam šestu godinu za redom, mislim. I tu sam se i sprijateljila s bajkama i sa tom kazališnom produkcijom, dječjom i sa tom kazališnom, pripovjednom produkcijom i tu sam i zavljela to sve i tu je to sve počelo, u Ogulinu, zavičaju bajke.

Ja: Dobro, a te priče koje pričate, pripovijedate..

Sabina: Bajke. Ili priče, da.

Ja: Jesu li one autorske ili ste ih preuzeli?

Sabina: Ima... Ne, ne pripovijedam autorske. Ponekad, ponekad, neku osobnu.

Ja: Aha.

Sabina: Neku osobnu priču ispričovijedam, ali to su pretežno narodne bajke, iz cijeloga svijeta i autorske neke bajke. Znači, pripovijedam Hansa Christiana Andersena, Grimove bajke i bajke Ivane Brlić-Mažuranić, od umjetničkih.

Ja: Aha.

Sabina: Regoča i Šumu Striborovu, a od narodnih bajki pripovijedam ogulinske legende, neke mitove, narodne bajke, naše... Baš učimo jednu Kastavsku. Za Kastavsko kulturno leto pripremamo jednu čakavsku.

Ja: Aha, a koliko vam treba da se pripremite za jednu?

Sabina: Četiri tjedna. U prosjeku četiri tjedna. Najmanje.

Ja: A ove autorske, to su vaše osobne?

Sabina: Autorske, to su umjetničke.

Ja: Umjetničke, aha, da.

Sabina: Ja mislim kad kažem autorske, mislim na umjetničke, a osobne bajke ne pišem. Pišem haiku. (smijeh)

Ja: A ovaj, rekli ste da pričate i mitove, da pripovijedate mitove i legende.

Sabina: Da.

Ja: Hoćete li nam sada ispriповijedati?

Sabina: Ispriповijedat ću vam jednu ogulinsku legendu koju svi posjetitelji Ogulina obožavaju i čekaju. I kad dođu, pitaju. I zovu me i pitaju hoće li djeca čuti legendu o klečkim vješticama i o divu Kleku kad dođu. Znači, kako god je Ivana pisala bajke kombinirajući slavensku mitologiju, kršćansku etiku, ljubav za obitelji te ljubav za jezik, ljubav za bližnjeg, tako je, u tim bajkama su satkani i slavenski mitovi. Znači, tu je i div Klek. I Regoč, također. Ali div Klek, kažemo onda kad se tu skupimo, obično ispred hotela Frankopan, moramo vidjet Klek. I onda kažem da davno, davno, dok su na zemlji živjeli divovi i bogovi, bogovi su počeli svu hranu i piće ostavljati samo za sebe. To je kod divova izazvalo nezadovoljstvo, a jedan od njih, div Klek, je zaratovao protiv boga Volosa. Bog Volos je pak imao tu moć da čarobnim mačem skameni sve što poželi. Njih dva su ratovali. Div Klek je gladan i umoran pao, a Volos ga je svojim čarobnim mačem skamenio. Ali prije nego što je skamenjen, Klek se je zakleo da će se jednoga dana probuditi i osvetiti se. Slučajno ili ne, u podnožju Kleka teče rijeka Dobra. I za nju su naši stari vjerovali da teče iz

Klekovih vena. Dok se za vrijeme olujnih noći, točno u polnoć, na vrh Kleka skupljaju vještice, vile i vilenjaci iz cijeloga svijeta i svojim vriskom i urlikom pokušavaju probuditi diva iz stoljetnog sna. Za sad im to nije uspjelo, a jednoga dana možda i hoće.

Ja: Bravo. A ovaj, znate li neku možda još, koja je vezana za ogulinski kraj? Mit, legendu?

Sabina: A imamo, recimo, ima dosta, ima puno. Ne znam jeste pročitali ili jel' vam došla u ruke knjižica Priče iz Ogulina?

Ja: Aha, jesam, da, da.

Sabina: Jeste li? E, pisala je Sanja Kolić po kazivačima. Vaša kolegica skupila je ta neka vjerovanja, igre i legende. Recimo, o čarobnoj vodi s Cesarovca. To je isto omiljena. Znači, prvo našim posjetiteljima kažemo da se napiju vode. Malo smo zločesti. A onda kad se oni svi skupa napiju vode, onda kažemo da je to spomenik vodi, mi smo na krškom terenu. Znači, to je spomenik prvom ogulinskom vodovodu, kako i je. Međutim, iz te, ta voda nije obična voda, to je čarobna voda. I kažemo da ona dolazi iz izvora ispod Kleka i da je tamo čuvaju vile Planinkinje. Imamo puno vrsta raznih vila, ali ovdje su u pitanju vile Planinkinje koje su oko vode i u šumi i one su u bijelim haljinama, dugim, imaju crne duge kose. Oko vode plešu, šalju, čuvaju onu vodu tamo i šalju je ovdje te kažu da djevojka koja se te vode napije će biti uvijek lijepa, mlada, vesela, a momak, ako se napije te vode, da će se oženit' Ogulinkom.

Ja: Dobro. A o Đulinom ponoru? Postoji li...?

Sabina: O Đulinom ponoru, kako je Ogulin vojno utvrđeno mjesto, tako mu je, trebalo mu je malo poleta. Trebala mu je neka priča. Frankopan je smatrao tako, ja mislim. Makar sam tako pročitala i to mi se čini vjerovanim. I ovaj... Znači, postoji legenda. Ogulin je vojno utvrđeno mjesto i postoji legenda da je u to doba, kad je grad utvrđen, tu živjela jedna djevojka po imenu Zulejka, a zvali su ju Đula.

I ona je bila iz plemićke obitelji. Njeni roditelji su htjeli da se ona uda za plemića koji je bio stariji od nje. I njoj se ta ideja nije svidjela. Ali kako je Ogulin vojno mjesto, tako u grad stiže vojska i među tom vojskom stiže jedan mladi naočiti vojnik po imenu Milan. Kažu da se zvao Milan. Kažu da se prezivao Juraić, da je bio zgodan, naočit, mlad. A sav život odvijao se unutar kaštela. Tu su bile nanizane kućice, tu su živjele vojska i časnici, nanizane kućice i oni su se nekako između tih kućica našli, vidjeli i kažu, zaljubili. Zaljubili se preko ušiju. I sve bi bilo dobro da Milan nije morao ići u bitku s Turcima u Tounju, nedaleko Ogulina. A kako je to bilo surovo vrijeme i teško, tako Milan biva ranjen i pogine. Kažu da je Zulejka, kad je to čula, došla do zidina starog grada i zbog nesretne se ljubavi bacila dolje u ponor. Otad ovaj ponor zovemo Đulin ponor.

Ja: Lijepo. A u blizini nalazimo još i Šmitovo jezero.

Sabina: I Šmitovo jezero. Da, i tu ima legenda, o svetom Juri i o zmaju, da je jednu mladenku, odnosno djevojku oteo zmaj, a sveti Juraj ju je spasio i kao još se vidi potkova od njegovog konja negdje u tom srolikom, dubokom jezeru.

(...)

Ja: Bravo. Hvala vam puno.

Sabina: Molim. Molim. Ako imate još nešto evo, u pisanom obliku vam mogu poslati što god.

Ja: Dobro.

Sabina: Ako ikako mogu još pomoć'.